

INSTITUT PRO DEMOKRACII A EKONOMICKOU ANALÝZU
projekt Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i.

INSTITUTE FOR DEMOCRACY AND ECONOMIC ANALYSIS
A Project of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences

Rozdíly nákladnosti vysokoškolského výzkumu mezi vědními oblastmi: Jak moc se liší od „KENů“ ve výuce?

Červen 2023

MARTIN SRHOLEC

PROJEKT NÁRODOHOSPODÁŘSKÉHO ÚSTAVU AKADEMIE VĚD ČR

Martin Srholec

Doktorské studium absolvoval na Národohospodářské fakultě VŠE a na Centre for Technology, Innovation and Culture při Univerzitě v Oslu. Od roku 2010 působí jako vědecký pracovník na CERGE-EI v Praze. Mezi roky 2011 a 2017 zároveň působil jako associate professor na Centre for Innovation, Research and Competence in the Learning Economy (CIRCLE) při Lund University. S think-tankem IDEA spolupracuje od roku 2013. Zaměřuje se na ekonomii inovací, problematiku inovačních systémů a otázky inovační politiky.

Martin completed his doctoral studies at the Faculty of Economics of the Prague University of Economics and Business and the Centre for Technology, Innovation and Culture at the University of Oslo. Since 2010 he has been a researcher at CERGE-EI in Prague. Between 2011 and 2017 he was also an associate professor at the Centre for Innovation, Research and Competence in the Learning Economy (CIRCLE) at Lund University. He has been working with the IDEA think tank since 2013. His research focuses on the economics of innovation, innovation systems, and innovation policy.

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK (CERGE).

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Charles University, Center for Economic Research and Graduate Education as well as the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i.

Rozdíly nákladnosti vysokoškolského výzkumu mezi vědními oblastmi:
Jak moc se liší od „KENů“ ve výuce?

Studie 8/2023

© Martin Srholec

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2023

ISBN 978-80-7344-677-2 (Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.)

Studie 8/2023

Rozdíly nákladnosti vysokoškolského výzkumu mezi vědními oblastmi: Jak moc se liší od „KENů“ ve výuce?¹

ČERVEN 2023

MARTIN SRHOLEC

Shrnutí

- Na téma nízkých mezd v oblasti sociálních a humanitních věd bylo v poslední době hodně řečeno a napsáno. Akademici proti tomu už i demonstrovali v ulicích a začalo se dokonce mluvit o stávce. Ačkoliv řešení vypadá v nedohlednu, jeden pozitivní výsledek tomu nelze upřít. Začalo se totiž konečně mluvit o tom, jestli tzv. koeficienty ekonomické náročnosti (KEN), podle kterých již třicet let rozděluje MŠMT hlavní část dotace na vysokoškolskou výuku, nepotřebují aktualizovat.
- Cílem této studie je porovnat rozptýl těchto KENů s rozdíly v nákladnosti akademické činnosti, která má k vysokoškolské výuce nejbližší, což je bezesporu výzkum a vývoj (VaV). Nesnažíme se spočítat nové KENy – což by bylo žádoucí, ale není v rámci nám dostupných dat a zdrojů proveditelné – nýbrž alespoň rámcově zjistit, do jaké míry se současné KENy liší od proporcí pozorovaných ve VaV.
- Používáme k tomu volně dostupné statistiky VaV z Eurostatu a Českého statistického úřadu, které poskytují data odděleně za sektor vysokých škol a souběžně v rozdělení podle vědních oblastí, což umožňuje srovnat situaci v sociálních a humanitních vědách (SHUV) a ostatních (přírodních, lékařských, technických a zemědělských) vědách. Navíc využíváme i údaje o mzdách na fakultách a vysokoškolských ústavech ze statistické ročenky školství MŠMT, které jsme rozdělili mezi vědní oblasti.

¹ Tato studie reprezentuje pouze názor autora, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK (CERGE). Studie vznikla díky dotaci Akademie věd České republiky na činnost Centra analýz výzkumu, vývoje a inovací (RaDIAC). Za cenné komentáře a rady děkuji Matěji Bajgarovi, Štěpánu Jurajdovi, Tomáši Koprivovi, Martinu Manovi, Danielu Münichovi, Vlastimilu Růžičkovi a Marku Štampachovi. Veškeré případné nepřesnosti a chyby jdou na vrub autora.

- Výsledky ukazují, že ačkoliv v minulosti platilo, že je podstatně méně nákladné dělat vysokoškolský VaV ve SHUV než ostatních vědních oblastech, v posledních letech se tento rozdíl výrazně zmenšil a přiblížil k proporcím ve vyspělých západoevropských zemích, kde v tomto velký rozdíl nikdy nebyl. Ve mzdách za VaV činnosti obecně anebo ve mzdách konkrétně vědeckých pracovníků již dokonce na vysokých školách žádný rozdíl mezi SHUV oblastí a souhrnem ostatních vědních oblastí není, tj. mzdy za VaV se již mezi nimi v průměru neliší.
- Nicméně mediánový KEN studijních programů v SHUV oblasti je 1,2, zatímco v souhrnu ostatních vědních oblastí vychází 2,25. To znamená, že SHUV programy obvykle dostávají 1,875násobně menší dotaci na studenta. Pokud by byly mzdové náklady na výuku v obou oblastech stejné, musely by být nemzdové (všechny ostatní) náklady v typickém SHUV programu 15násobně menší, abychom se při jinak běžných nákladových proporcích dopočítali takového rozdílu v KENech. Přitom pokud by nákladové proporce ve výuce odpovídaly situaci ve VaV, vycházel by typický KEN v SHUV oblasti jen 1,33násobně menší než v ostatních oblastech.
- Z toho plyne, že současný rozptyl KENů vypadá výrazně přestřelený v neprospěch studijních programů v SHUV oblasti, a že nastal nejvyšší čas je přepočítat v souladu se současnou ekonomickou realitou. Každým dalším rokem, kdy zůstávají KENy beze změny, je vysokoškolská výuka v SHUV oblasti podfinancovaná a musí být buď dotovaná z jiných zdrojů anebo je odsouzena třít bídu s nouzí.

Study 8/2023

Differences in the Costs of Research in Higher Education across Scientific Fields: How Different Are They from „KENs“ in Teaching?²

JUNE 2023

MARTIN SRHOLEC

Summary

- Much has been said and written recently about low wages in the social sciences and humanities. Academics have demonstrated in the streets about it, and there has even been talk of a strike. Although a solution seems to be out of sight, one positive outcome cannot be denied. Discussion has finally begun on whether the so-called „koefficienty ekonomické náročnosti“ (KEN), on the base of which the Ministry of Education, Youth and Sports (MEYS) distributes the main part of the subsidy for teaching in higher education over the past thirty years needs to be updated.
- This study compares the dispersion of KENs with the differences in costs of the academic activity closest to higher education teaching, which is undoubtedly research and development (R&D). We are not attempting to recalculate the KENs - which would be desirable, but is not feasible with the data and resources available to us - but at least to approximate the extent to which current KENs differ from the costs observed in R&D.
- We use publicly available R&D statistics from Eurostat and the Czech Statistical Office, which provide data separately for the higher education sector, broken down by scientific fields, allowing us to compare the situation in the social sciences and humanities (SSH) and other (natural, medical, technical and agricultural) sciences. We also use the data on wages at faculties and higher education institutes from the MEYS's Statistical Yearbook of Education, which we have divided among the scientific fields.

² This study represents the author's own views and not the official position of the Czech Academy of Sciences' Economics Institute nor that of the Charles University Center for Economic Research and Graduate Education (CERGE). The study was produced with support from the Czech Academy of Sciences as part of its Center for Research, Development and Innovation Analysis programme (RaDIAC). I would like to thank Matěj Bajgar, Štěpán Jurajda, Tomáš Kopřiva, Martin Mana, Daniel Münich, Vlastimil Růžička, and Marek Štampach for their help, helpful comments, and suggestions. All remaining omissions and errors are my own.

- The results show that, although in the past it was considerably less expensive to perform higher education R&D in SSH than in other science areas, in recent years this difference has narrowed considerably and now approaches the levels in advanced Western European countries, where there was never much cost difference between SSH and other fields. In fact, there is no longer any difference in wages for R&D activities in general or in the wages of researchers at higher education institutions between the SSH area and the aggregate of other scientific areas, i.e., R&D wages no longer differ on average between them.
- However, the median KEN of study programmes in the SSH area is 1.2, while in the aggregate of other science areas it comes out to 2.25. This means that SSH programmes typically receive 1.875 times lower subsidies per student. If the wage costs of teaching in both fields were the same, the non-wage (all other) costs in a typical SSH program would have to be 15 times lower to justify such a difference in KENs, given otherwise ordinary cost proportions. If the cost proportions in teaching were to match the situation in R&D, the typical KEN in the SSH area would come out only 1.33 times smaller than in the other areas.
- From this, it follows that the current dispersion of KENs seems to be significantly skewed to the disadvantage of study programmes in the SSH area, and it is high time to realign them with current economic reality. With each year that the KENs remain unchanged, higher education in the SSH area is underfunded and must either be subsidized from other sources or doomed to rub shoulders with destitution.

Úvod

Skokový propad reálných mezd během nynější inflační vlny vyústil k vyhocení frustrace vysokoškolských pedagogů. Nejhlasitější nářky zaznívají z oblasti sociálních a humanitních věd. Na jejich podporu vznikla petiční výzva [Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci \(2022\)](#), kterou mimo jiné podpořilo i usnesení [Asociace děkanů filozofických fakult \(2022\)](#), [ředitelů a ředitelek pracovišť AV ČR v oblastech sociálních a humanitních věd \(2023\)](#) anebo [Vysokoškolského odborového svazu \(2023\)](#). Následně k tomu byla ustavena i pracovní skupina na MŠMT. Na téma odměňování vysokoškolských pedagogů se postupně rozproudila živá diskuse. Stačí si přečíst nadpisy novinových článků na toto téma v textboxu:

[Plat nižší než na gymnáziu](#) (Albert Málek, Seznam zprávy, 7. 1. 2023)

[Akademiky humanitních oborů tíží nízké platy, podle zástupců fakult situace začíná být neúnosná](#) (Eva Mikulka Šelepová, Český rozhlas, 18. 1. 2023)

[Docentky si vydělají 32 tisíc hrubého. Vysokoškolští učitelé zvažují stávkou](#) (Seznam zprávy, ČTK, 3. 2. 2023)

[V humanitních oborech nestačí jen papír a tužka. Mzdy vyučujících jsou nedůstojné, míní děkanka FF UK](#) (Jan Bumba, Český rozhlas, 7. 2. 2023)

[Docent na tom může být hůř než středoškolský učitel. Děkan „fildy“ vysvětluje, proč hrozí stávka kvůli platům](#) (Vratislav Dostál, info.cz, 10. 2. 2023)

[Odbory filozofických fakult zvažují žaloby na univerzity](#) (Jiří Mach, novinky.cz, 13. 2. 2023)

[Nedůstojné mzdové podhodnocení vysokoškolských pedagogů humanitních oborů je celospolečenskou ostudou](#) (Apolena Rychlíková, Český rozhlas, 19. 2. 2023)

[Hanba na univerzitách](#) (Andrea Procházková, Respekt, 4. 3. 2023)

[Vysokoškolští pedagogové vyrazí protestovat. Nelíbí se jim nízké platy](#) (Alžběta Šimková, Markéta Lankašová, ČTK, 27. 3. 2023)

[Podívejte se na srovnání platů na fakultách, nerovnost vyvolala protest](#) (Josef Mačí a Klára Šotková, Seznam zprávy, 27. 3. 2023)

[Dál už ani korunu, vzkázala vláda akademikům](#) (Jiří Mach, novinky.cz, 31. 3. 2023)

(viz také iniciativa [hodinapravdy.cz](#))

Jak je zdůrazňováno i ve výše uvedených příspěvcích, jádrem problému jsou zastaralé hodnoty tzv. koeficientů ekonomické náročnosti (KEN), podle kterých již třicet let bez větších změn rozděluje MŠMT hlavní (ukazatel A – fixní) část institucionální dotace na vysokoškolskou výuku.³ KEN studijního programu může mít jednu ze sedmi hodnot: 1,00; 1,20; 1,65; 2,25; 2,80; 3,50 anebo 5,90. **Tabulka 1** ukazuje rozdělení těchto KENů podle vědních oblastí.⁴ Studijní programy v sociálních a humanitních oblastech typicky dostávají zhruba dvojnásobně nižší dotaci na studenta než ve většině jiných. Sociálněvědní programy se jen zřídka dostanou nad koeficient 1,20. Humanitní oblast zahrnuje i umělecké programy, které mají naopak nejvyšší koeficienty 3,50 a 5,90, ale jinak i zde výrazně převažují nízká čísla. Nabízí se otázka, jestli rozptyl KENů odpovídá dnešní realitě a jestli již nenadešel nejvyšší čas je aktualizovat.

Nicméně případné přepočítání KENů není jednoduchý úkol. Nelze k tomu totiž použít současná data o nákladnosti studijních programů z českých vysokých škol, protože tyto rozdíly jsou dány právě stávajícími KENy, nikoliv naopak. Pokud by to někdo takto mechanicky spočítal, vyjdou mu zhruba stejné poměry jako ve výše uvedené tabulce, což však vůbec neznamená, že některé oblasti výuky nejsou podfinancovány. Za tímto účelem se tudíž bude třeba podívat někam jinam. Nabízí se poučit se z rozdílů v nákladech vysokoškolské výuky v jiných nám podobných či blízkých zemích, kterým bychom se ohledně její kvality chtěli podobat (Rakousko, Nizozemí, Dánsko) anebo se podívat na rozdíly v nákladnosti jiných činností akademiků, které jsou vysokoškolské výuce nejbližší, jako třeba vysokoškolský výzkum.

S ohledem na dostupnost dat tato studie přináší výsledky na základě druhé zmiňované možnosti. S cílem porovnat rozdíly v nákladnosti – či „ekonomické náročnosti“ – vysokoškolského výzkumu jsme zejména vytěžili statistiky Eurostatu a Českého statistického úřadu (ČSÚ), které poskytují data pro výdaje a pracovníky ve výzkumu a vývoji (VaV) odděleně za sektor vysokých škol a souběžně v rozdělení podle vědních oblastí. Na základě

³ Více o KENech viz například MŠMT (2023c). Nicméně již nelze dohledat (a patrně si už ani nikdo pořádně nepamatuje), jakým způsobem byly přesně před třiceti lety spočítány. V letech 2001–2002 byla na MŠMT zřízena pracovní skupina, která se KENy zabývala, a která učinila závěr, že je není třeba měnit. Od té doby se podle všeho otázkou jejich případného přepočítání nikdo dopodrobna nezabýval.

⁴ Rozdělení studijních programů do vědních oblastí podle klasifikace Fields of Research and Development (FORD) je orientační, protože vychází pouze ze zaměření fakult a názvů studijních programů. Nabízí se otázka, do které oblasti zařadit matematiku, informatiku a computer science. Držíme se klasifikace FORD, podle které tyto obory spadají do přírodních věd, ale pokud by byly odsud vyňaty, mediánový KEN by se v této oblasti zvýšil z 2,25 na 2,80. Nabízí se rovněž otázka, kam zařadit oborově specializované pedagogické programy (učitelství biologie, učitelství chemie, informatika se zaměřením na vzdělávání, apod.), které dáváme pod příslušnou vědní oblast, nikoliv do sociálních věd obecně jako pedagogiku (což vysvětluje minimální KEN 1,2 v přírodních vědách, který mají přiděleny dva programy učitelství matematiky, bez nichž by to bylo 1,65).

těchto dat sice nejsme schopni poskytnout podrobnější srovnání než mezi šesti základními oblastmi jako ve výše uvedené tabulce, ale i to může být v prvním kroku užitečné pro ověření toho, jak moc se v tomto ohledu mezi sebou liší. Navíc jsme využili i údaje o mzdách ze statistické ročenky školství MŠMT. Všechna použitá data jsou veřejně dostupná online, takže prezentované výsledky si může kdokoliv se zájmem o tento problém přepočítat.

Vysokoškolský výzkum samozřejmě není to samé jako vysokoškolská výuka a rozdíly v nákladech na obě činnosti se budou do jisté míry lišit. Na druhou stranu jsou si tyto oblasti hodně příbuzné a provázané skrze celkové rozpočty vysokých škol. Ostatně docenti a profesori mají z hlediska požadavků na akreditace dokonce povinnost věnovat se oběma činnostem současně. Z tohoto důvodu nelze konkrétně mzdovou úroveň v obou činnostech ani považovat za vzájemně nezávislou – na úrovni jednotlivce s jednou mzdou za obojí mohou být tyto činnosti i těžko oddělitelné – což bohužel podkopává z již výše uvedených důvodů tato srovnání, protože KENy ve výuce skrze mzdy ve výuce ovlivňují i mzdy ve výzkumu. Nicméně tím spíše pokud najdeme rozdíly v nákladnosti výzkumu, které se výrazně liší od KENů, budeme mít o to pádnější důvod se ptát, jestli není s KENy něco v nepořádku.

Tabulka 1: Koefficienty ekonomické náročnosti (KEN) studijních programů

Vědní oblast	KEN					Počet studijních programů
	Min	Dolní kvartil	Medián	Horní kvartil	Max	
Přírodní vědy	1,20	2,25	2,25	2,80	2,80	1 085
Lékařské vědy	1,65	2,25	2,25	2,80	3,50	382
Technické vědy	1,65	1,65	1,65	2,25	3,50	705
Zemědělské vědy	1,65	2,25	2,25	2,25	3,50	209
Sociální vědy	1,00	1,00	1,00	1,20	1,65	957
Humanitní vědy	1,00	1,00	1,20	1,20	5,90	1 019

Pozn.: KENy byly orientačně rozřazeny do vědních oblastí podle tzv. FORD kategorií na základě fakult a názvů studijních programů.

Zdroj: Vlastní výpočty za základě MŠMT (2023a).

Typický studijní program v přírodních vědách dostává 2,25krát více peněz na studenta než v sociálních vědách.

Metodika a data

Předložená analýza je zpracována na základě statistik VaV z Eurostatu (2023) a ČSÚ (2023), pro které jsou sbírána data v souladu s harmonizovanou metodikou tzv. Frascati manuálu (OECD 2015). Eurostat poskytuje mezinárodní statistiky VaV v rozdělení podle vědních oblastí pouze pro celkové výdaje na VaV a počty pracovníků ve VaV celkem, takže mezinárodní srovnání je možné provádět jenom pro celkové údaje bez jejich podkategorií. Český statistický úřad publikuje i detaily za podkategorie, jako druhy výdajů na VaV či pracovníky ve VaV podle pracovní činnosti, které využíváme pro získání lepší představy o tom, co se skrývá za celkovými údaji. Všechny prezentované údaje jsou pouze za vysokoškolský sektor.

Rozdělení na šest hlavních vědních oblastí odpovídá první úrovni členění podle mezinárodní klasifikace Fields of Research and Development (FORD):

- i) Přírodní vědy (NESHUV)
- ii) Lékařské vědy (NESHUV)
- iii) Technické vědy (NESHUV)
- iv) Zemědělské vědy (NESHUV)
- v) Sociální vědy (SHUV)
- vi) Humanitní vědy (SHUV)

Statistické jednotky, tj. převážně fakulty vysokých škol, jsou zařazeny do jedné z těchto oblastí podle převažující činnosti. Pro podrobnosti ohledně oborového vymezení těchto kategorií a další definice viz metodika databáze ČSÚ (2023).

Pro zjednodušení (a lepší čitelnost obrázků) se první části této studie zaměřujeme na srovnání jen mezi dvěma kombinovanými oblastmi výzkumu, a to oblastí sociálních a humanitních věd, pro kterou používáme již poměrně dobře zavedenou zkratku SHUV, a všech zbývajících oblastí přírodních, lékařských, technických a zemědělských věd, pro kterou z důvodu nedostatku lepšího označení používáme zkratku NESHUV (ve smyslu vše co není SHUV). Bez použití těchto zkratk by bylo neustálé opakování celých popisů neúnosné.

Aby byla srovnání – jak mezi zeměmi, tak mezi vědními oblastmi – vypovídající o nákladnosti a neodrážela pouze rozdíly v absolutní velikosti, musíme rozsah výdajů na VaV normalizovat. Za tímto účelem dělíme hodnotu výdajů na VaV – ať už celkových anebo

podle kategorií – počtem pracovníků ve VaV, a to v přepočtených osobách na plnou pracovní dobu věnovanou VaV činností (FTE), takže výsledná srovnání jsou uváděna v nákladech na jednotku práce.

Za účelem mezinárodního srovnání je třeba vymezit okruh zemí, se kterými bude situace v Česku praktické i užitečné porovnat. Za některé významné evropské země jako Francie anebo Velká Británie, ale i USA, Japonsko či Čínu ve světě, nejsou data podle vědních oblastí dostupná, takže velmi široké srovnání vůbec není možné. Jak to vychází v podstatně méně rozvinutých evropských zemích dále na východ zase není pro nás směrodatné, nehledě na otázky, jestli jsou tam tyto statistiky spolehlivé. Pokulhávat může i srovnání mezi zeměmi výrazně odlišné velikosti a zeměmi mluvícími světovými jazyky s ostatními, protože v nich funguje – co se týče míry vnitřní konkurence a/nebo přirozené mezinárodnosti – odlišně trh práce s akademiky.

Z těchto důvodů je zvolena spíše užší srovnávací skupina. Konkrétně jsou do analýzy kromě sousedních zemí (Německo, Polsko, Rakousko a Slovensko), které jsou relevantní z geografických, kulturních a historických důvodů, zařazeny převážně západoevropské země podobné velikosti (Belgie, Dánsko, Finsko, Řecko, Maďarsko, Nizozemí, Norsko, Portugalsko, Švédsko, Švýcarsko). Jedná se o kompaktní soubor zemí, který na jedné straně poskytuje relevantní variabilitu – jsou tam země ze střední, jižní, západní i severní Evropy a země se zhruba stejnou i podstatně vyšší ekonomickou úrovní – ale zároveň nevnaší do prezentovaných srovnání rozdíly, které nejsou z hlediska našeho hlavního zájmu užitečné.

Ve druhé části analýzy doplňujeme srovnání mezi vědními oblastmi v Česku s pomocí údajů ze statistické ročenky školství MŠMT (2023b), která mimo jiné umožňuje sestavit časové řady údajů o průměrných měsíčních mzdách (přepočtených na FTE) na fakultách a ústavách veřejných vysokých škol podle zdroje jejich financování anebo profesního zařazení pracovníků. Fakulty a vysokoškolské ústavy byly pro účely této analýzy rozděleny mezi vědní oblasti na základě jejich převažující činnosti. Z tohoto důvodu nebereme v úvahu celoškolská pracoviště a ostatní pracoviště vysokých škol, které by často bylo obtížné, byť jen rámcově, zařadit.

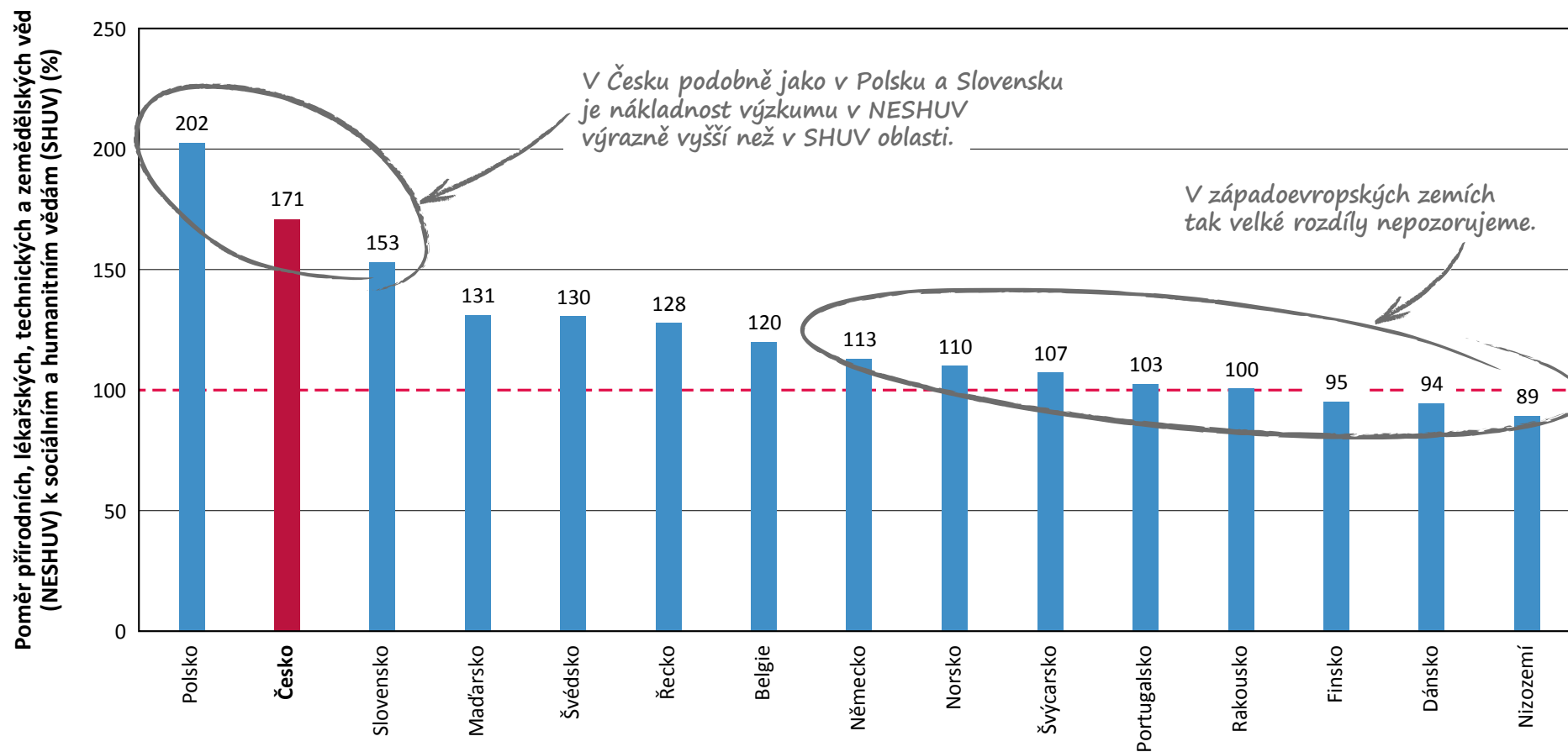
Výsledky

Při prezentaci výsledků postupujeme od mezinárodního srovnání celkových ukazatelů k podrobnostem za Česko. Nejprve prezentujeme srovnání dlouhodobého poměru nákladnosti VaV mezi NESHUV a SHUV (obrázek 1) a jeho ročního vývoje za posledních dvacet let (obrázek 2) mezi zeměmi. Následuje pohled na to, jak se tyto poměry vyvíjely v Česku v rozdělení výdajů na VaV na mzdové, ostatní běžné a investiční (obrázek 3), jak se vyvíjela struktura pracovníků VaV v rozdělení na výzkumné, technické a ostatní pracovníky (obrázek 4) a jaké jsou poměry mzdových a ostatních běžných výdajů na pracovníka v Česku podle jednotlivých vědních oblastí (obrázek 5). Nakonec ukazujeme podrobné rozdíly mezi vědními oblastmi v měsíčních mzdách na veřejných vysokých školách v Česku (obrázky 6 až 9).

Co ukazují VaV statistiky ČSÚ a Eurostatu?

Obrázek 1 ukazuje mezinárodní srovnání dlouhodobého poměru celkových výdajů na VaV na celkový počet pracovníků ve VaV (FTE), tj. relativní nákladnost výzkumu, v NESHUV a SHUV oblastech. Na první pohled je zřejmé, že v tomto výrazně vybočují země bývalého východního bloku. Nejvyšší, zhruba dvojnásobný rozdíl, vychází v Polsku, hned za ním je se zhruba 70% rozdílem Česko, následované s 50% rozdílem Slovenskem a se 30% rozdílem Maďarskem, kde se však tento poměr už příliš neliší i od některých západních zemí jako Švédsko anebo Belgie. Obecně však lze říci, že ve většině západoevropských zemí je nákladnost výzkumu v NESHUV a SHUV oblastech velmi podobná. Například v Rakousku v tomto dlouhodobě žádný rozdíl nevychází a ve Finsku, Dánsku a Nizozemí je dokonce dražší dělat SHUV než NESHUV výzkum.

Obrázek 1: Mezinárodní srovnání relativní nákladnosti výzkumu v NESHUV a SHUV oblastech
(průměr ve vysokoškolském sektoru v letech 2000–2020)

Pozn.: Nákladnost výzkumu je poměr výdajů na VaV na pracovníka ve VaV. Pracovníci ve VaV jsou v přepočtených osobách na plnou pracovní dobu věnovanou výzkumným a vývojovým činnostem (FTE).

Zdroj: Vlastní výpočty na základě databáze Eurostatu (2023).

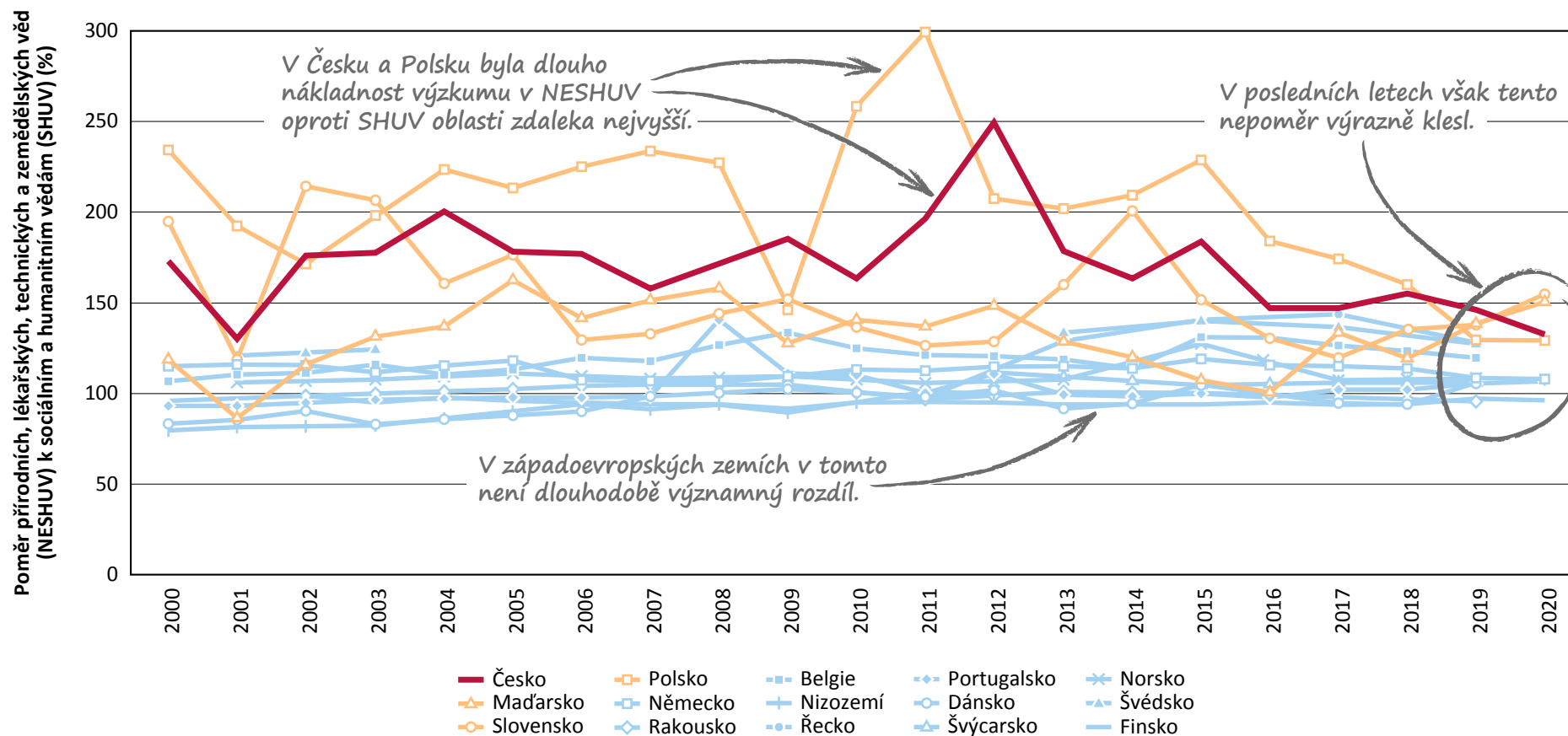
Obrázek 2 ukazuje vývoj tohoto poměru za posledních dvacet let. Z tohoto srovnání je patrné, že v Česku a Polsku je nákladnost výzkumu v NESHUV oproti SHUV oblasti mezi sledovanými zeměmi zdaleka nejvyšší dlouhodobě. Zpravidla byl tento poměr nejvyšší v Polsku, nicméně Česko vždy patřilo mezi tři země s nejvyšší hodnotou a jen výjimečně nás v tomto přeskočilo Slovensko. Ve většině ostatních zemí se tento poměr udržuje relativně blízko paritě. Na rozdíl od Česka v západních zemích není běžné, aby se nákladnost výzkumu v NESHUV oblasti nějak zásadně odlišovala od jejich SHUV souputníků.

Česko, Polsko a Slovensko a do jisté míry i Maďarsko, tj. všechny čtyři země bývalého východního bloku v tomto srovnání, se od ostatních výrazně vymykají ve volatilitě tohoto poměru. Nejvyšší hodnoty v podobě trojnásobku dosáhlo Polsko v roce 2011, zatímco dva roky předtím to byl pouze jeden a půl násobek a o rok později tento poměr spadl zase zpátky na dvojnásobek. V Česku došlo k podobnému skoku, byť na menší hodnotu, o rok později. Na Slovensku to krátkodobě vyskočilo ještě o další dva roky později. Ve všech těchto zemích nastaly velké výkyvy i na začátku sledovaného období. Naopak v západních zemích se tento poměr skoro nemění.

Kromě dědictví komunismu, který ideologicky a odříznutím od západního světa poznamenal podstatně více SHUV než NESHUV oblasti, tyto země rovněž spojuje vstup do EU v roce 2004, a tudíž přístup k penězům z evropských strukturálních fondů, které ostatní sledované země v tomto období do takové míry neměly. Nemalá část těchto zdrojů směřovala i do podpory výzkumu ve vysokoškolském sektoru a přinejmenším v Česku konkrétně do velkých investic na budování výzkumné infrastruktury, které se soustředily v NESHUV oblasti, takže by se měly skrze investiční výdaje (většina těchto zdrojů směřovala do „betonu, železa a přístrojů“) přímo propast do hodnoty sledovaného poměrového ukazatele. Pro lepší pochopení jeho vývoje je tudíž i z tohoto důvodu záhodno se podívat na jeho podrobnější strukturu.

Obrázek 2: Mezinárodní srovnání relativní nákladnosti výzkumu v NESHUV a SHUV oblastech

(vývoj ve vysokoškolském sektoru v letech 2000–2020)

Pozn.: Nákladnost výzkumu je poměr výdajů na VaV na pracovníka ve VaV. Pracovníci ve VaV jsou v přepočtených osobách na plnou pracovní dobu věnovanou výzkumným a vývojovým činnostem (FTE). V zemích, kde jsou tyto údaje dostupné ob rok, jako pravidelně Rakousko, Řecko, Norsko, Švédsko a Švýcarsko a v jednom sledovaném roce i Polsko, Dánsko a Nizozemí, byly chybějící údaje doplněny lineární interpolací.

Zdroj: Vlastní výpočty na základě databáze Eurostatu (2023).

Obrázek 3 ukazuje vývoj nákladnosti výzkumu v rozdělení podle druhu výdajů na **(i) mzdové, (ii) ostatní běžné a (iii) investiční**. Narozdíl od předchozí části analýzy nezobrazujeme výsledný poměr mezi NESHUV a SHUV oblastmi, nýbrž nominální hodnotu (dotyčný druh výdaje na VaV na pracovníka ve VaV) v mil. Kč zvláště v NESHUV (levý obrázek) a SHUV (pravý obrázek) oblasti. Názorně to zobrazuje vývoj vnitřní struktury toho ukazatele a hlavně relativní poměr investiční nákladnosti v NESHUV a SHUV oblastech v některých letech dosahuje hodnot, které by bylo obtížné spolu s ostatními výsledky zobrazit. Toto podrobnější členění je prezentováno pouze za Česko na základě údajů ČSÚ, protože mezinárodní statistiky Eurostatu (a ani OECD) výdaje na VaV v tomto členění podle vědních oblastí neposkytují.

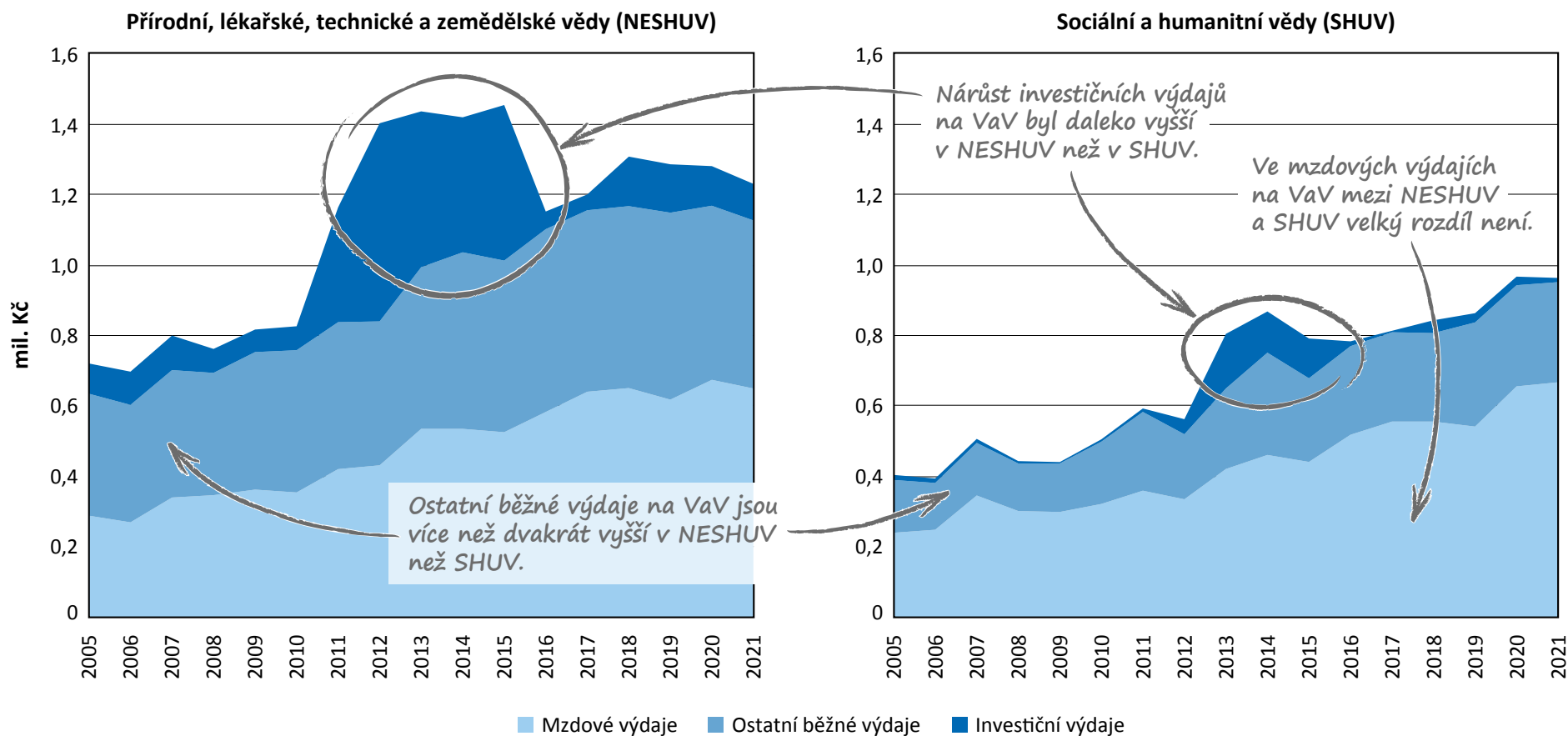
Z tohoto členění lze vyčíst čtyři zásadní poznatky:

1. Zaprvé se potvrzuje předpoklad, že v souvislosti s čerpáním „evropských“ peněz došlo v letech 2011 až 2015 ke skokovému nárůstu investičních výdajů. K tomuto skoku došlo v daleko větší míře v NESHUV než SHUV oblasti, a ve druhé jmenované až s ročním zpožděním, což vysvětluje vrchol celkového (ne)poměru mezi nimi v roce 2012 (viz předchozí obrázek).
2. Zadruhé, investiční výdaje vysvětlují poměr mezi nimi jen z menší části v ostatních letech, ve většině z nichž však zůstával rovněž velmi vysoký (viz také předchozí obrázek). Dlouhodobě je totiž hodnota tohoto poměru tažena rozdílem v nákladnosti výzkumu na ostatní běžné výdaje, která ve sledovaném období vychází v průměru více než dvakrát vyšší v NESHUV oproti SHUV oblasti.
3. Zatřetí, ve mzdových výdajích na pracovníka až tak velké rozdíly nejsou. Nákladnost na mzdy sice pořád vychází vyšší v NESHUV oproti SHUV oblasti, ale v průměru pouze zhruba o sedminu a nikdy ne více než o třetinu.
4. Konečně, začtvrté (a to bylo rovněž vidět už výše), náskok NESHUV oproti SHUV oblasti v posledních letech klesá a v roce 2021 dosáhl zatím nejnižší celkové úrovně (pouze 28% rozdíl), přičemž mzdové výdaje na pracovníka už dokonce byly naopak o kousek vyšší v SHUV než v NESHUV oblasti.

V těchto proporcích se tudíž postupně přibližujeme k hodnotám, které jsou již pozorovatelné i v některých západních zemích jako Švédsko či Belgie (27 %, resp. 20 % rozdíl v roce 2019), a při pokračování na stejné trajektorii se za několik let můžeme propracovat i blízko paritě mezi NESHUV a SHUV oblastmi, která je v západních zemích běžná.

Obrázek 3: Nákladnost výzkumu podle druhu výdajů

(vývoj ve vysokoškolském sektoru v Česku v letech 2005–2021)

Pozn.: Nákladnost výzkumu je poměr výdajů na VaV na pracovníka ve VaV. Pracovníci ve VaV jsou v přepočtených osobách na plnou pracovní dobu věnovanou výzkumným a vývojovým činnostem (FTE).

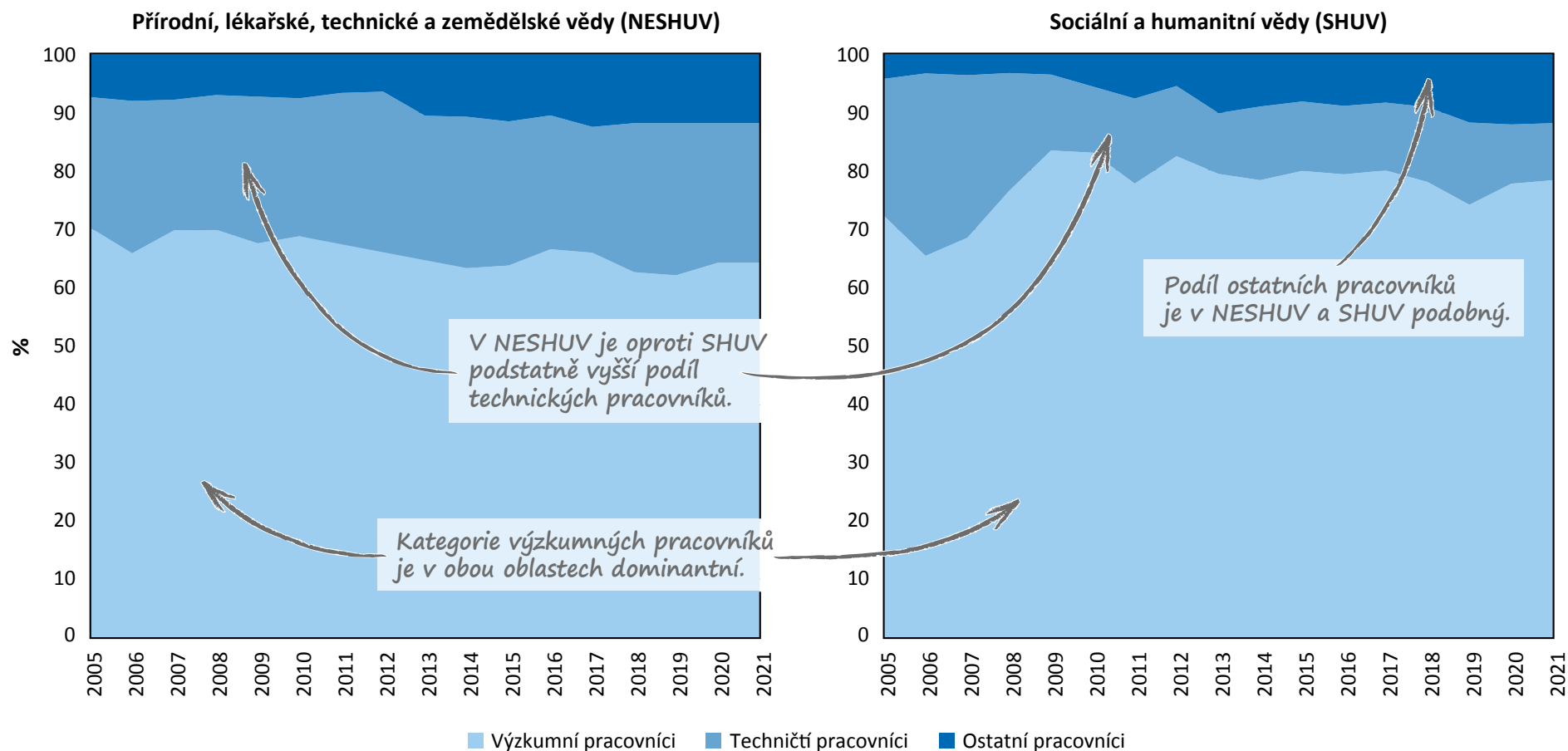
Zdroj: Vlastní výpočty na základě databáze ČSÚ (2023).

Nicméně výše uvedené ještě neznamená, že se mezi NESHUV a SHUV oblastmi neliší mzdová úroveň pro pracovníky se stejnou náplní práce. Je obecně známo, že v NESHUV oblasti se výzkum často provádí v laboratořích a ve větších týmech, a tudíž je tam potřeba většího počtu asistentů, techniků a jiných pomocných pracovníků, než v SHUV oblasti. Pokud jsou mzdy těchto „techniků“, kteří vykonávají spíše rutinní práce, menší než výzkumníků, kteří vymýšlejí nová řešení, potom mohou být celkové mzdy na pracovníka v NESHUV oproti SHUV podobné, i když pro stejně náročnou práci jsou vyšší mzdy v NESHUV než v SHUV. Jinými slovy větší podíl levnějších techniků v NESHUV oproti SHUV může v agregovaném údaji vykompenzovat vyšší mzdy výzkumníků v NESHUV oproti SHUV.

Statistiky VaV umožňují rozlišit pracovníky VaV podle tzv. pracovní činnosti na tyto kategorie **(i) výzkumní pracovníci**, **(ii) techničtí pracovníci** a **(iii) ostatní** (např. administrativní) **pracovníci**. ČSÚ sice zveřejňuje pracovníky VaV v této struktuře podle vědních oblastí, takže můžeme porovnat kolik je „techniků“ v NESHUV versus SHUV oblasti, ale v této struktuře už bohužel nezveřejňuje mzdové výdaje na VaV podle vědních oblastí, takže nemůžeme spočítat mzdové výdaje technických pracovníků na jednoho takového pracovníka v NESHUV versus SHUV oblasti. Nelze tudíž ani určit, do jaké míry se v těchto dvou oblastech liší mzdové výdaje na pracovníka konkrétně pro podskupinu výzkumných pracovníků, což by nás zajímalo nejvíce. Nicméně i porovnání jen samotné struktury pracovníků VaV může mnohé prozradit.

Obrázek 4 ukazuje, že v obou vědních oblastech je velmi podobný podíl ostatních pracovníků ve VaV (okolo 12 % v roce 2021), avšak v NESHUV je oproti SHUV oblasti v souladu s očekáváním podstatně vyšší podíl technických pracovníků (24 % oproti 10 % v roce 2021). Pokud jsou výzkumní pracovníci „dražší“ než techničtí pracovníci, stejné agregované mzdové náklady na pracovníka v NESHUV a SHUV znamenají, že výzkumní pracovníci mají v průměru o něco vyšší mzdy v první než ve druhé jmenované oblasti. Jelikož je však kategorie výzkumných pracovníků v obou vědních oblastech dominantní (64 %, resp. 78 % v roce 2021), nemůže být rozdíl v jejich mzdách nijak dramatický, protože potom by se musel výrazně propsat i do agregovaného srovnání, ve kterém však žádný rozdíl nepozorujeme.

Obrázek 4: Pracovníci ve VaV podle pracovní činnosti
(vývoj ve vysokoškolském sektoru v Česku v letech 2005–2021)

Pozn.: Přepočtené osoby na plnou pracovní dobu věnovanou výzkumným a vývojovým činnostem (FTE).

Zdroj: Vlastní výpočty na základě databáze ČSÚ (2023).

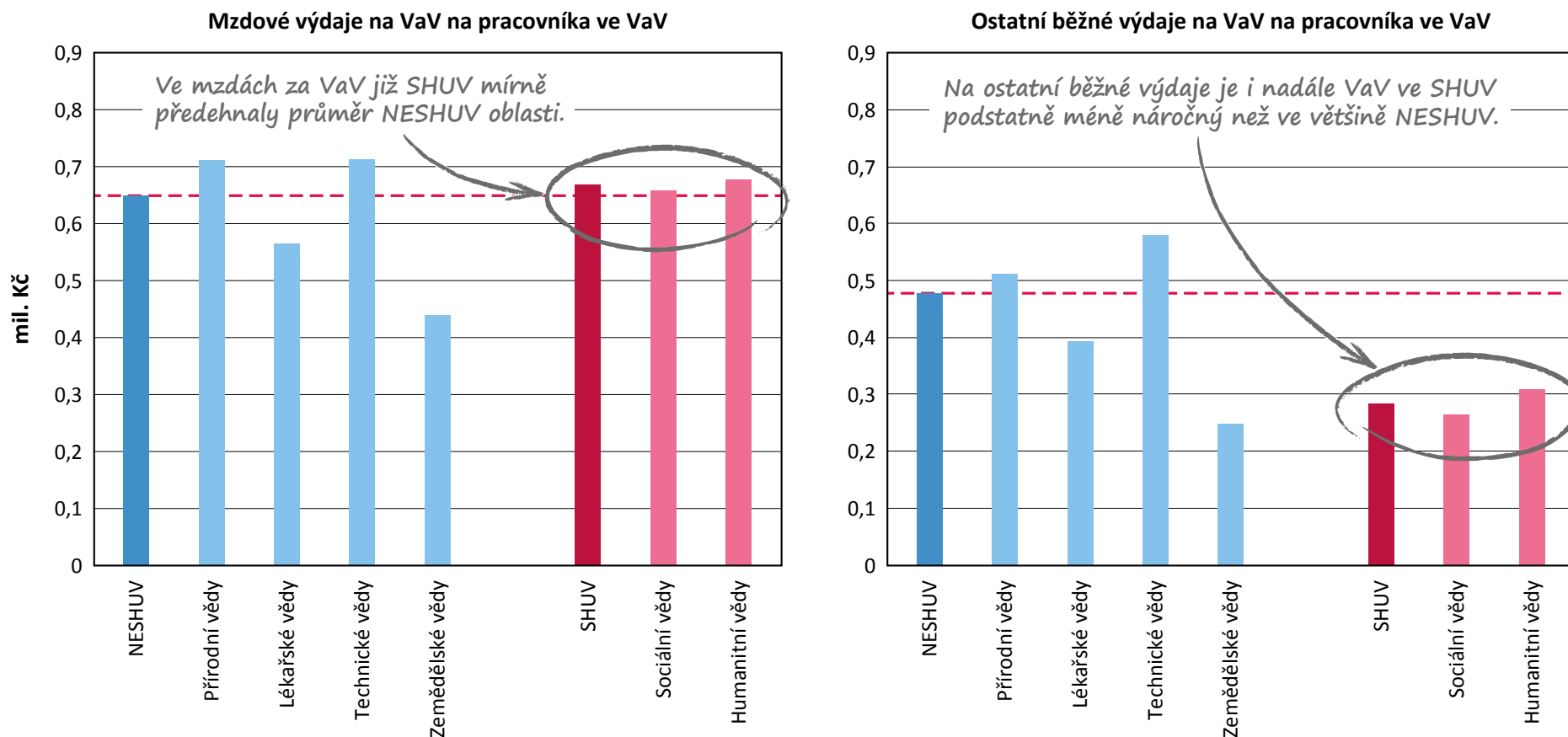
Obrázek 5 doplňuje tato srovnání pohledem na jednotlivé vědní podoblasti v rámci NESHUV a SHUV kategorií. Vracíme se k ukazateli nákladnosti výzkumu (výdaje na VaV na pracovníka ve VaV), a to v rozlišení na **(i) mzdové výdaje** (obrázek nalevo) a **(ii) ostatní běžné výdaje** (obrázek napravo). Pro lepší srovnání hodnotu těchto ukazatelů v oblasti NESHUV zvýrazňuje horizontální červená linie. Prezentovaný je stav v posledním dostupném roce 2021. Pro investiční výdaje toto srovnání neukazujeme, protože tento druh výdajů je nárazový a hodnotu ročních odpisů, které by jejich hodnotu rozložily v čase, nedokážeme spočítat, protože nemáme podrobnější údaje pro jejich strukturu (přístroje vs. nemovitosti vs. nehmotný majetek, apod.).

Jak již bylo ukázáno výše, v mzdové nákladnosti výzkumu už SHUV oblasti velmi mírně předešly NESHUV jako celek. Zanedbatelný rozdíl v tomto ohledu vychází i mezi sociálními a humanitními vědami v rámci SHUV oblasti. Nicméně uvnitř kombinované NESHUV oblasti už větší rozdíly pozorujeme. Nejvyšší hodnota je v technických vědách v těsném závěsu s přírodními vědami. Naopak zdaleka nejnižší úroveň tohoto ukazatele vychází v oblasti zemědělských věd, kde je dokonce výrazně nižší než v sociálních a humanitních vědách. Kromě toho překvapivě vychází tento ukazatel vyšší v sociálních a humanitních vědách i ve srovnání s lékařskými vědami. Je otázka, jak je také podrobněji diskutováno níže, do jaké míry se do těchto srovnání promítají rozdíly ve vykazování přepočtených osob na plnou pracovní dobu věnovanou VaV (tzv. FTE). Nicméně celkově se na základě těchto dat nezdá pravděpodobné, že by ohledně mzdových nákladů mohl být výzkum v SHUV oblasti výrazně levnější než jinde.

Naopak na ostatní běžné výdaje se skutečně potvrzuje být výzkum podstatně méně náročný ve SHUV než ve většině NESHUV oblastí. SHUV oblasti v tomto vychází levnější zhruba o polovinu oproti technickým a přírodním vědám a zhruba o čtvrtinu oproti lékařským vědám. Hlavní výjimkou jsou opět zemědělské vědy, které i v tomto ohledu vychází levnější než všechny ostatní oblasti, a to dokonce o kousek i ve srovnání s oběma SHUV oblastmi, což jenom prohlubuje podezření, že v zemědělských vědách může být počet pracovníků ve VaV (FTE), kterými se výdaje na VaV v obou těchto ukazatelích dělí, nadhodnocen. Zároveň vychází, že humanitní vědy jsou v tomto ohledu téměř o pětinu náročnější než sociální vědy.

Obrázek 5: Nákladnost výzkumu podle druhu výdajů

(stav ve vysokoškolském sektoru v Česku v roce 2021)

Pozn.: Nákladnost výzkumu je poměr výdajů na VaV na pracovníka ve VaV. Pracovníci ve VaV jsou v přepočtených osobách na plnou pracovní dobu věnovanou výzkumným a vývojovým činnostem (FTE).

Zdroj: Vlastní výpočty na základě databáze ČSÚ (2023).

Co ukazují administrativní data MŠMT?

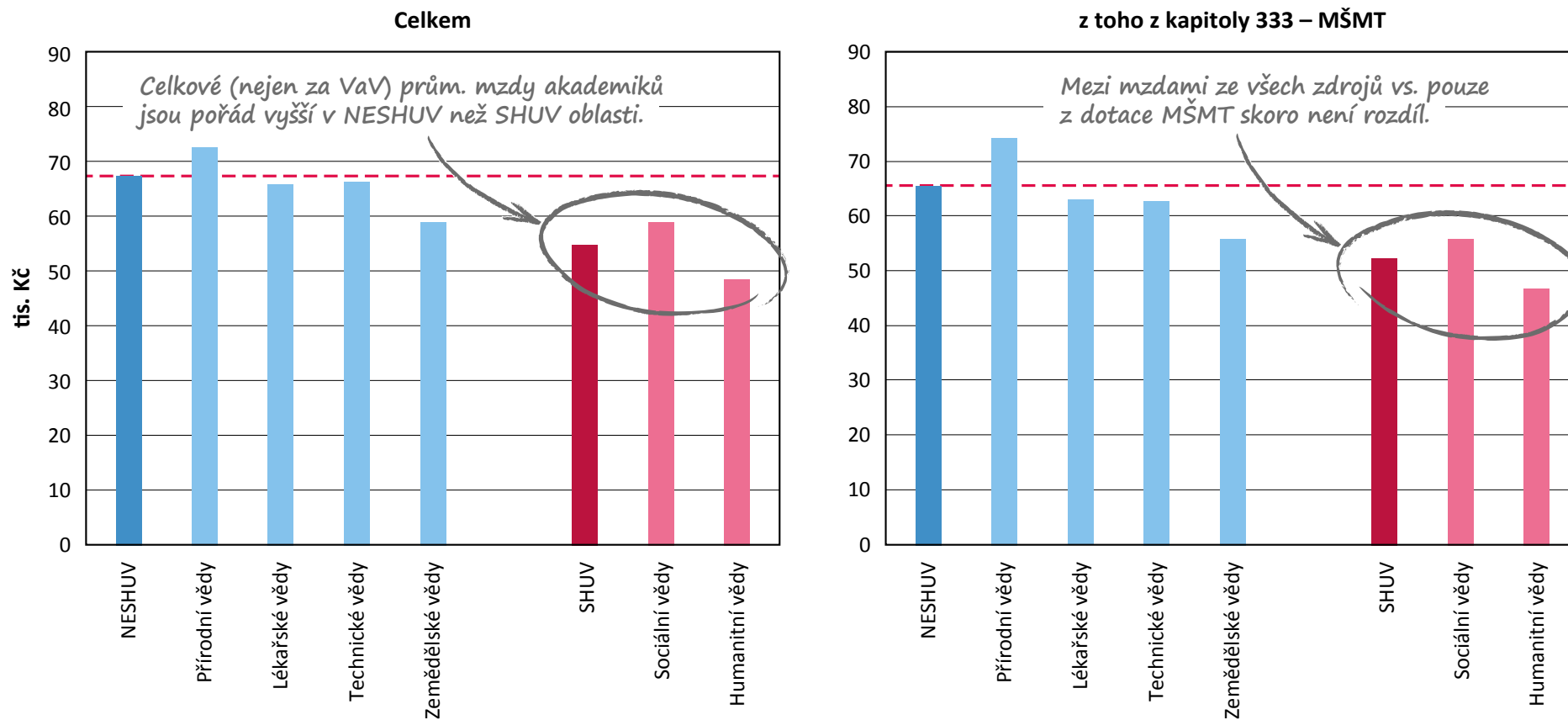
Nyní se podíváme, jaké rozdíly mezi vědními oblastmi ukazují údaje za sektor veřejných vysokých škol z MŠMT (2023b). Na jednu stranu analýzu zužujeme, protože se od této chvíle zabýváme pouze srovnáním mzdových výdajů. Na druhou stranu analýzu rozšiřujeme, protože tyto údaje se týkají mezd za všechny činnosti, které akademičtí pracovníci provádějí, tj. nejen za VaV činnosti, ale i za výuku a všechno ostatní. Tyto údaje v sobě tudíž zahrnují i dotace, které jsou rozdělovány podle KENů.

Obrázek 6 ukazuje srovnání měsíčních mezd akademických pracovníků na veřejných vysokých školách podle zdroje financování, a to v rozlišení na **(i) všechny zdroje celkem**, které zahrnují nejen dotace z MŠMT (z kapitoly 333 – primárně na rozvoj výzkumné činnosti a vysokoškolskou výuku), ale i všechny ostatní peníze z prostředků strukturálních fondů EU, doplňkové činnosti a ostatních zdrojů (obrázek nalevo), a **(ii) pouze dané dotace MŠMT** (obrázek napravo). Červená linie opět zvýrazňuje hodnotu v oblasti NESHUV. Pro začátek je prezentovaný pouze stav v posledním dostupném roce 2022.

Srovnání obou částí tohoto obrázku ukazuje, že mezi celkovými mzdami a z toho mzdami jen z dotací MŠMT v podstatě není rozdíl. Na úrovni jednotlivých pracovišť v tomto výraznější rozdíly nalezneme: na 24 fakultách jsou celkové mzdy více než o desetinu a na 6 z nich dokonce více než o čtvrtinu vyšší než jen z dotací MŠMT a naopak na 7 fakultách (všechny v NESHUV oblasti) jsou dotace z MŠMT natolik vydatné, že mzdy financované jen z nich jsou o více než desetinu vyšší než celkové mzdy. Avšak pokud se bavíme o srovnání celých vědních oblastí, odlišnosti ve mzdách mezi nimi jsou dány dotacemi z MŠMT a nelze je připisovat tomu, že některé získají více či méně peněz odjinud.

Ze srovnání tohoto obrázku 6 s levou částí přechozího obrázku 5 je zároveň možné vyvodit dva závěry. Zaprvé v zemědělských vědách vychází mzdy podle těchto údajů MŠMT podstatně blíže průměru celé NESHUV oblasti, než naznačovaly předchozí údaje ČSÚ, což je další indicie, že konkrétně v této vědní oblasti může být problém s daty. Zadruhé mzdy podle údajů MŠMT za všechny činnosti vychází v SHUV oblastech (a zejména v humanitních vědách) očividně nižší než ve většině NESHUV oblastí, zatímco v údajích ČSÚ jen za VaV činnosti mezi nimi skoro nebyl rozdíl. Co způsobuje tyto rozdíly ve mzdách z dotací MŠMT mezi NESHUV a SHUV oblastmi, když v odměňování za VaV takové rozdíly nejsou?

Obrázek 6: Průměrná měsíční mzda akademických pracovníků podle zdroje financování
(stav na veřejných vysokých školách v Česku v roce 2022)

Pozn.: Celkem je z kapitoly 333 – MŠMT, doplňkové činnosti, prostředků strukturálních fondů EU a ostatních zdrojů. Do srovnání jsou zahrnuty fakulty a vysokoškolské ústavy (bez celoškolských a ostatních pracovišť). Mzdy zaměstnanců jsou bez ostatních osobních nákladů. Průměrný evidenční počet zaměstnanců je přepočtený na plnou pracovní dobu (FTE).

Zdroj: Vlastní výpočty na základě databáze MŠMT (2023b).

Obrázek 7 poskytuje srovnání vývoje mzdových nákladů mezi SHUV a NESHUV oblastmi na základě obou zdrojů dat. Plnou čarou je zobrazena průměrná měsíční mzda akademických pracovníků za všechny činnosti (nejen VaV) z údajů MŠMT. Přerušovanou čarou je zobrazen ukazatel pro stejnou veličinu za VaV činnosti z údajů ČSÚ, který byl stejně jako výše spočítán jako poměr mzdových výdajů na VaV na pracovníka ve VaV a pro účely tohoto obrázku pouze přepočítán na měsíční hodnoty, aby byly obě časové řady ve stejných jednotkách.

Podle údajů z MŠMT se v měsíčních mzdách dlouhodobě udržuje mezera ve prospěch NESHUV oproti SHUV oblasti, která se sice nominálně zvýšila z 7,8 tis. Kč v roce 2011 na 12,5 tis. Kč v roce 2022, ale v procentuálním vyjádření se na konci vrátila v podstatě na stejnou úroveň okolo 23 % jako na začátku. Údaje z ČSÚ ve VaV oscilují kolem podobného trendu jako údaje z MŠMT za všechny činnosti s jednou klíčovou výjimkou, a to je NESHUV oblast po roce 2017, kdy se údaje z obou zdrojů začaly vyvíjet zcela odlišně: podle MŠMT pokračoval podobný růst jako předtím (o 27,3 % mezi roky 2017 a 2022), zatímco v ukazateli spočítaném podle údajů ČSÚ nastal zlom a de facto stagnace (nárůst jen o 1,4 % mezi roky 2017 a 2022). Ve výsledku došlo k vyrovnání tohoto ukazatele podle údajů ČSÚ v NESHUV a SHUV oblastech, které jsme již zaznamenali výše, přestože podle údajů MŠMT k takovému sblížení vůbec nedošlo.

Co odhalí podrobnější pohled na statistiky ČSÚ ohledně tohoto zlomu v trendu v NESHUV oblasti? Na první pohled zaujmou – a to už by v tomto okamžiku nemělo překvapit – zemědělské vědy, ve kterých se měl podle těchto statistik mezi roky 2017 a 2021 více než zdvojnásobit počet pracovníků ve VaV, zatímco mzdové výdaje na VaV narostly o něco méně, takže poměr druhého k prvnímu jmenovanému poklesl zhruba o dvacetinu. Nicméně toto samo o sobě nevysvětluje stagnaci daného ukazatele za celou NESHUV oblast, protože zemědělské vědy jsou ze všech čtyř jejích podoblastí nejmenší a i bez nich vychází růst nízký.

K podobnému vývoji mezi roky 2017 a 2021 totiž došlo i v lékařských vědách, kde se mzdové výdaje na VaV i počty pracovníků ve VaV v těchto statistikách zvýšily zhruba o polovinu, takže jejich poměr zůstal nezměněn. Navíc ve stejném období došlo jen k mírnému růstu tohoto ukazatele o 3,6 % i v technických vědách a o 7,4 % v přírodních vědách, což je pořád výrazně méně než růst tohoto ukazatele předtím anebo růst celkových mezd podle údajů MŠMT. Nejedná se tudíž o zlom v trendu, který by se dal přiřknout jen

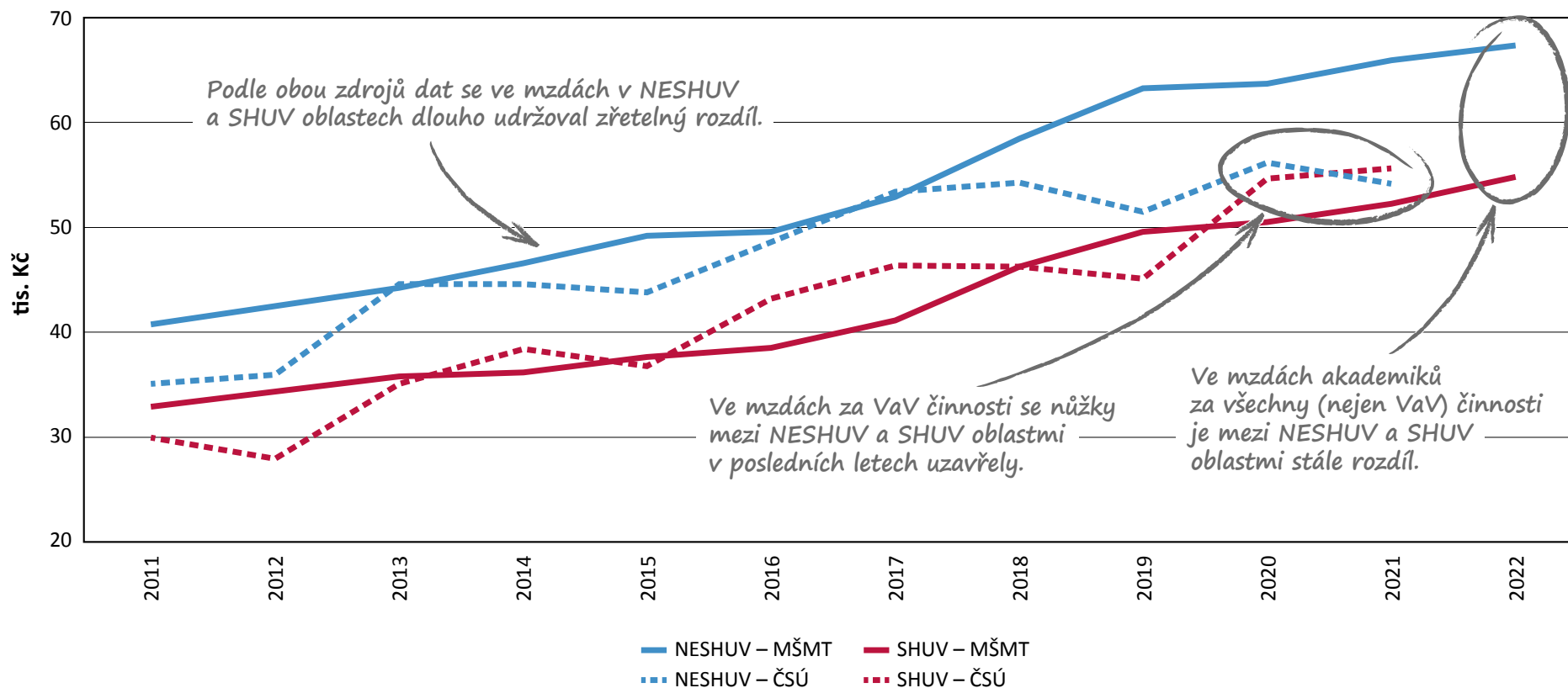
jedné vědní oblasti anebo potažmo několika subjektům. Něco se muselo stát se mzdami a pracovními úvazky ve VaV anebo přinejmenším s jejich vykazováním napříč NESHUV oblastí.

Nabízí se souvislost s tím, že se po roce 2017 rozběhla činnost velkých výzkumných infrastruktur, do kterých se mohutně investovalo v NESHUV oblasti v letech 2011–2015 (viz levá část obrázku 3 výše). Nutnost naplnit tato nová pracoviště personálem, jehož část pokračovala v souběžném působení jinde, mohla zamíchat s vykazováním mezd a úvazků ve VaV právě v NESHUV oblasti a zároveň nikoliv v SHUV oblasti, kam tyto investice téměř nesměřovaly. Avšak je to jen spekulace, jejíž potvrzení či vyvrácení by vyžadovalo analýzu mikrodat o působení jednotlivých výzkumníků, ke kterým těžko dostaneme v dohledné době přístup. Je si prostě třeba přiznat, že dokud se na to někdo do těchto mikrodat nepodívá, nebudeme (a ani nikdo jiný) vědět, co za touto změnou trendu přesně vězí.

Za povšimnutí rovněž stojí, že i před vyrovnáním úrovně tohoto ukazatele podle údajů ČSÚ v NESHUV a SHUV oblastech v letech 2020 a 2021, byla mezera mezi nimi menší – zhruba poloviční v letech 2014 až 2019 – než podle údajů o celkových mzdách z MŠMT. Jinými slovy už i dříve vycházela mezera mezi NESHUV a SHUV oblastmi ve mzdách za VaV činnosti podstatně menší než za všechny činnosti dohromady. Z toho plyne, že tu celkovou mezeru musí roztahovat mzdy za jiné než VaV činnosti, a tudíž s největší pravděpodobností za druhou nejvýznamnější položku, kterou jsou v této souvislosti mzdy za vysokoškolskou výuku (dotace na něž jsou z velké části rozdělovány na základě KENů).

Obrázek 7: Srovnání mzdových výdajů podle MŠMT a ČSÚ

Průměrná měsíční mzda akademických pracovníků (MŠMT) vs. měsíční mzdová nákladnost výzkumu (ČSÚ)
 (vývoj ve vysokoškolském sektoru v Česku v letech 2011–2022)

Pozn.: Měsíční mzdová nákladnost výzkumu (ČSÚ) je poměr mzdových výdajů na VaV na pracovníka ve VaV za měsíc. Průměrná měsíční mzda (MŠMT) je celkem bez ohledu na zdroj financování, bez ostatních osobních nákladů, pouze za fakulty a vysokoškolské ústavy (bez celoškolských a ostatních pracovišť) na veřejných vysokých školách a v roce 2012 dopočítána lineární extrapolací mezi roky 2011 a 2013. Počty zaměstnanců jsou přepočteny na plnou pracovní dobu (FTE).

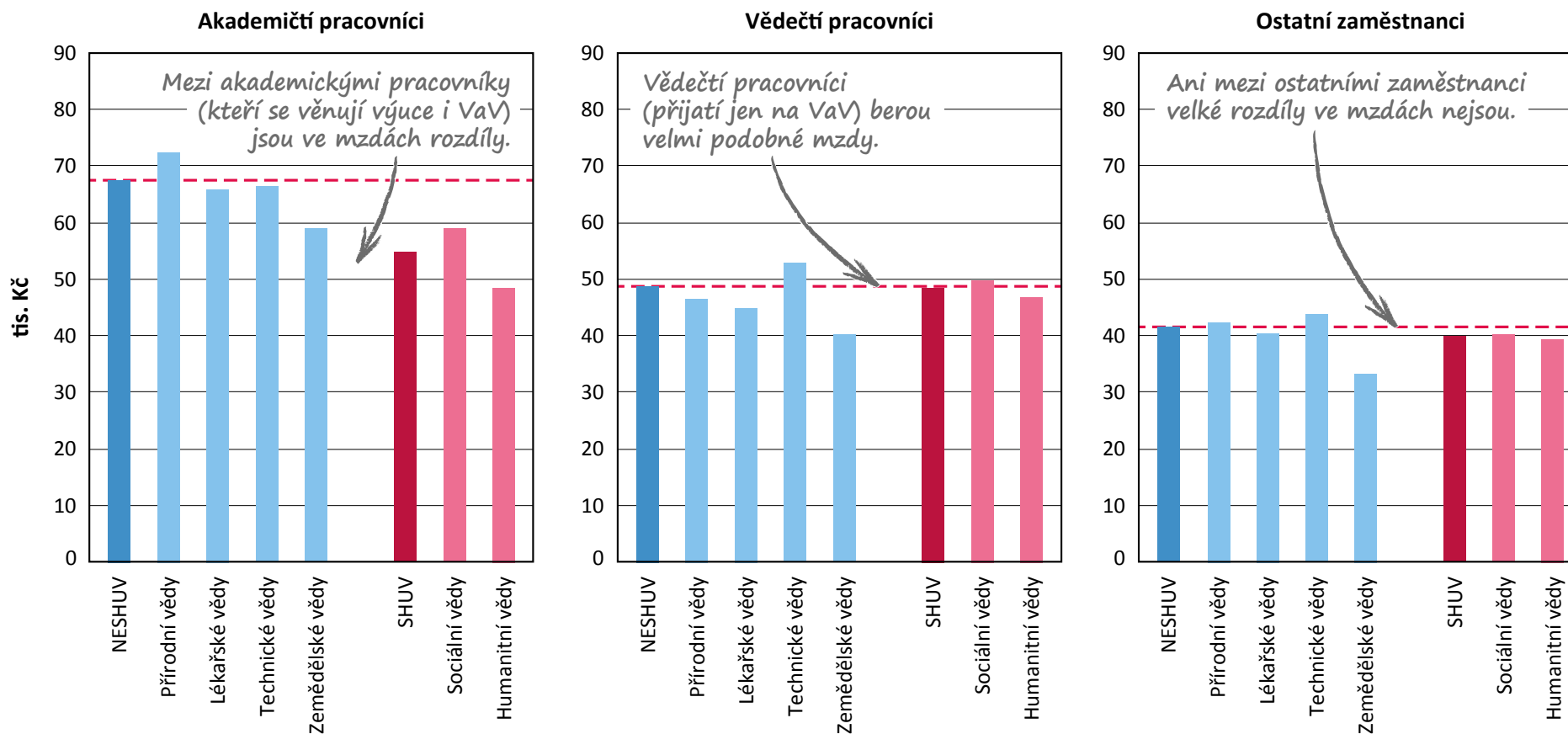
Zdroj: Vlastní výpočty na základě databáze ČSÚ (2023) a MŠMT (2023b).

Obrázek 8 ukazuje průměrné měsíční mzdy z údajů MŠMT podle profesního zařazení, a to v členění na **(i) akademické pracovníky** (profesoři, docenti, odborní asistenti, asistenti, lektori a pedagogičtí pracovníci V, V a I), kteří se věnují výuce i VaV (obrázek nalevo), **(ii) vědecké pracovníky**, kteří jsou zpravidla přijatí pouze na řešení VaV projektů (obrázek uprostřed), a **(iii) ostatní zaměstnance**, včetně administrativy, apod. (obrázek napravo). Jedná se o velké skupiny, jejichž podíl na celkovém počtu zaměstnanců na veřejných vysokých školách je 43 %, 13 % a 44 %, takže v každé z nich je dostatečný počet pozorování, aby byly výsledky robustní. Červená linie opět zvýrazňuje hodnotu v oblasti NESHUV. Prezentovaný je stav v posledním dostupném roce 2022 (údaje v tomto členění jsou zveřejňovány od roku 2017).

Smysl tohoto obrázku tkví v tom, že umožňuje srovnat mzdy za všechny činnosti (akademici) a mzdy jen za VaV (vědečtí pracovníci) z trochu jiného (a patrně ještě přesnějšiho) pohledu než výše. Vědečtí pracovníci by se totiž na daném pracovišti měli věnovat primárně (a možná výhradně) VaV, zatímco v předchozích datech za VaV aktivity z ČSÚ byli tito pracovníci sloučeni dohromady s akademickými pracovníky, u nichž musel někdo rozdělit, kolik svého pracovního času věnují VaV vs. výuce vs. ostatním činnostem, což může být třeba u profesorů a docentů velmi obtížné určit a není pro to mezi respondenty zavedena jednotná metodika. Nyní máme k dispozici porovnání dvou disjunktních skupin, protože v rámci jednoho pracoviště může být konkrétní člověk zařazen jen do jedné z nich.

Srovnání mezd těchto výhradně vědeckých pracovníků potvrzuje, že došlo k vyrovnání mzdové úrovně za VaV činnosti mezi NESHUV a SHUV oblastmi, zatímco (jak již bylo ukázáno na obrázcích 6 a 7 výše) ve mzdách akademických pracovníků za všechny činnosti dohromady přetrvává mezi těmito dvěma oblastmi o něco více než pětinný rozdíl. Podrobnější pohled na jednotlivé podskupiny akademických pracovníků ukazuje, že tento rozdíl je nejvyšší u profesorů, kteří v NESHUV oblasti berou zhruba o třetinu více než v SHUV oblasti. Za VaV tudíž mají vysoké školy skutečně tendenci platit velmi podobně, ale jakmile do mzdových kalkulací vstoupí i peníze za výuku (rozdělované z velké části podle KENŮ) nůžky se rozevřou.

Obrázek 8: Průměrná měsíční mzda podle profesního zařazení
 (stav na veřejných vysokých školách v Česku v roce 2022)

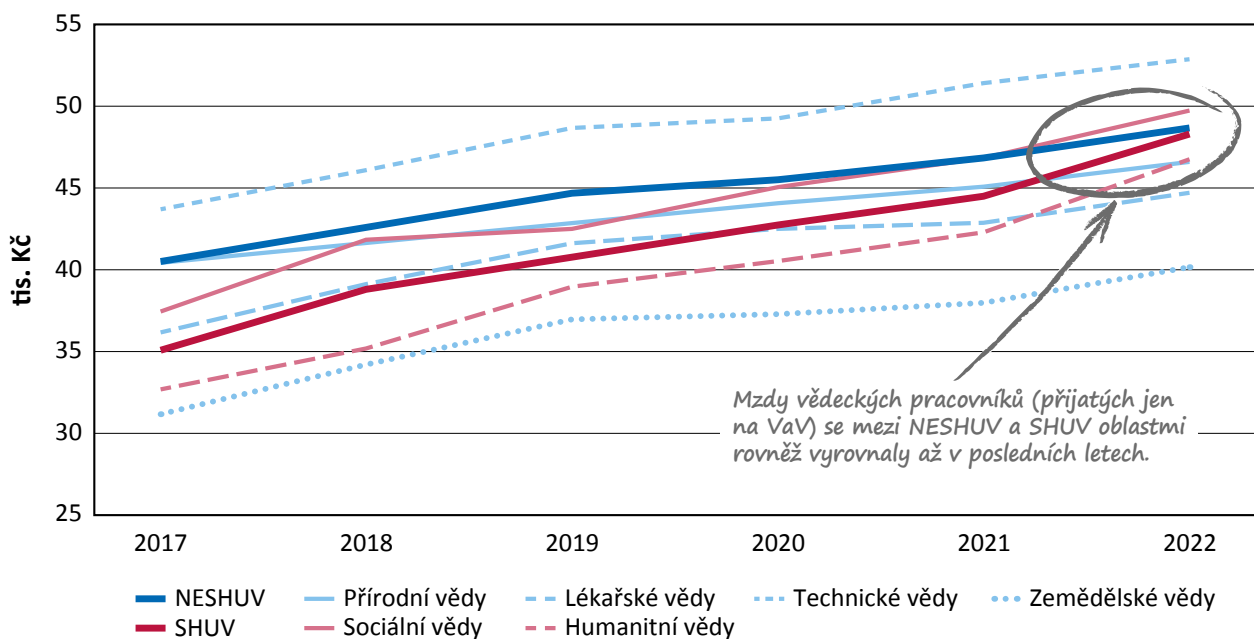

Pozn.: Celkem bez ohledu na zdroj financování. Do srovnání jsou zahrnuty fakulty a vysokoškolské ústavy (bez celoškolských a ostatních pracovišť). Mzdy zaměstnanců jsou bez ostatních osobních nákladů. Průměrný evidenční počet zaměstnanců je přepočtený na plnou pracovní dobu (FTE).

Zdroj: Vlastní výpočty na základě databáze MŠMT (2023b).

Zajímavé je i srovnání mezd ostatních zaměstnanců. Na rozdíl od akademiků a vědců by měly být kvalifikace i dovednosti velké části z nich daleko méně oborově specifické, a tudíž by s nimi měl existovat pracovní trh napříč širokým spektrem pracovišť, což by mělo tlačit na vyrovnávání jejich mezd. Nepřekvapí tudíž, že mzdy ostatních zaměstnanců se liší mezi vědními oblastmi podobně málo či dokonce ještě méně než v případě vědeckých pracovníků. Za zmínku stojí i to, že v humanitních vědách si v průměru přijdou tito ostatní (administrativní, apod.) zaměstnanci na poměrně podobné mzdy (39 tis.) jako jejich akademičtí (48 tis.) kolegové a ve srovnání konkrétně s odbornými asistenty, asistenty anebo lektory berou dokonce více, což jenom dokresluje neutěšenou situaci akademiků v těchto oborech.

Obrázek 9: Průměrná měsíční mzda vědeckých pracovníků
 (vývoj na veřejných vysokých školách v Česku v letech 2017–2022)

Pozn.: Celkem bez ohledu na zdroj financování. Do srovnání jsou zahrnuty fakulty a vysokoškolské ústavy (bez celoškolských a ostatních pracovišť). Mzdy zaměstnanců jsou bez ostatních osobních nákladů. Průměrný evidenční počet zaměstnanců je přepočtený na plnou pracovní dobu (FTE).

Zdroj: Vlastní výpočty na základě databáze MŠMT (2023b).

Obrázek 9 uzavírá tuto analýzu srovnáním vývoje měsíčních mezd výše zmíněných vědeckých pracovníků z údajů MŠMT podle jednotlivých vědních oblastí v letech 2017 až 2022. Potvrzuje se poznatek, který jsme pozorovali už v údajích o VaV z ČSÚ (na obrázku 7 výše), že k uzavření mezery ve mzdách za VaV činnosti mezi NESHUV a SHUV oblastmi došlo až v posledních letech, i když podle těchto údajů z MŠMT pozvolněji a po jiné plynulejší trajektorii. Nicméně závěr, že mzdy za VaV činnosti se již mezi těmito

souhrnnými oblastmi v průměru neliší, plyne z obou zdrojů dat stejný. O to více potom znovu bije do očí kontrast s přetrvávající mezerou ve mzdách akademických pracovníků (rovněž na obrázku 7 výše). Jako by odměňování za VaV podléhalo jiným zákonitostem než za výuku.

Je rovněž pozoruhodné, že podle těchto dat z MŠMT v posledním dostupném roce 2022 již měsíční mzda vědeckých pracovníků v sociálních a rovněž i humanitních vědách předstihla lékařské a přírodní vědy, i když třeba ještě pět let předtím v tomto měly přírodní vědy před humanitními čtvrtinový náskok. Celou analýzou se linou překvapivě nízké hodnoty mezd v zemědělských vědách, které s výjimkou akademických pracovníků vychází dokonce nižší než v obou SHUV oblastech, což je jednoznačně potvrzeno i v těchto údajích. Naopak zdaleka nejvyšší mzdy pracovníků, kteří jsou převážně najímání na řešení VaV projektů, setrvale vykazují technické vědy. Celkově se ukazuje, že přinejmenším co se týče mezd, se nákladové proporce mezi NESHUV a SHUV oblastmi výrazně změnily byť jen v posledních několika letech. Jak moc se to muselo změnit od prvního nastavení KENů před třiceti lety?

Diskuse (v návaznosti na KENy)

Co z výše uvedených (ne)rozdílů v nákladnosti výzkumu mezi NESHUV a SHUV oblastmi plyne pro porovnání KENů studijních programů spadajících do těchto oblastí? Jak vysoké by například realisticky mohly být KENy, pokud by se za vysokoškolskou výuku (stejně jako už za vysokoškolský výzkum) platily podobné průměrné měsíční mzdy v NESHUV a SHUV oblastech? Jak velké by v takovém případě musely být rozdíly mezi NESHUV a SHUV oblastmi v ostatních běžných a investičních výdajích, abychom dostali současné KENy?

Pro zodpovězení těchto otázek zkusme provést myšlenkový experiment, jakých hodnot by dosáhl rozdíl v KENech mezi NESHUV a SHUV oblastmi v závislosti na nastavení několika základních nákladových parametrů, o kterých z předchozí analýzy na základě dat z výzkumu víme, v jakých mezích by se alespoň rámcově mohly pohybovat. Nemzdové náklady v této úvaze zahrnují všechno kromě mezd, tj. ostatní běžné výdaje (materiál, energie, nákup služeb atd.) a investiční výdaje (rozložené v čase ve formě odpisů). Konkrétně vezmeme v úvahu následujícími parametry:

- i) Poměr mzdových nákladů (na studenta) v NESHUV vs. SHUV.**
- ii) Poměr nemzdových nákladů (na studenta) v NESHUV vs. SHUV.**
- iii) Poměr nemzdových a mzdových nákladů v NESHUV.**

Tabulka 2 ukazuje výsledný KEN v NESHUV oblasti, tj. kolikrát vychází celková nákladnost vyšší v NESHUV oproti SHUV, při různém nastavení těchto tří parametrů. Ve sloupcích jsou poměry nemzdových nákladů v NESHUV vs. SHUV, tj. kolikrát více se utratí třeba (ale nejen) na spotřebě materiálu v první oproti druhé jmenované oblasti. V řádcích jsou poměry mzdových nákladů v NESHUV vs. SHUV, tj. kolikrát více berou akademici v první oproti druhé jmenované oblasti. Jako třetí dimenze jsou použity poměry nemzdových a mzdových nákladů v NESHUV oblasti, tj. kolikrát více se v této oblasti utratí třeba za spotřebu materiálu oproti mzdám, pro kterou uvažujeme jen dvě hodnoty (utratí se stejně anebo dvakrát více), což určuje jediný rozdíl mezi horní a dolní částí tabulky.

Výsledek odpovídající
nákladovým proporcím
za VaV činnosti.

Tabulka 2: KEN v NESHUV oblasti v závislosti na vybraných parametrech
 Poměr nemzdových nákladů na studenta v NESHUV vs. SHUV

Výsledek odpovídající
převažujícím rozdílům
v současných KENech.

		1,00	1,20	1,65	2,25	2,80	3,50	5,90	10,0	15,0
Poměr nemzdových a mzdových nákladů v NESHUV = 1,00										
Poměr mzdových nákladů na studenta v NESHUV vs. SHUV	1,00	1,00	1,09	1,25	1,39	1,47	1,56	1,71	1,82	1,88
	1,20	1,09	1,20	1,39	1,57	1,68	1,79	1,99	2,14	2,22
	1,65	1,25	1,39	1,65	1,90	2,08	2,24	2,58	2,83	2,97
	2,25	1,39	1,57	1,90	2,25	2,50	2,74	3,26	3,67	3,91
Poměr nemzdových vs. mzdových nákladů v NESHUV = 2,00										
Poměr mzdových nákladů v NESHUV vs. SHUV	1,00	1,00	1,13	1,36	1,59	1,75	1,91	2,24	2,50	2,65
	1,20	1,06	1,20	1,47	1,74	1,94	2,14	2,56	2,90	3,10
	1,65	1,15	1,32	1,65	2,01	2,27	2,55	3,17	3,72	4,06
	2,25	1,23	1,42	1,81	2,25	2,59	2,95	3,83	4,66	5,19

Hodnoty poměrů mezi NESHUV vs. SHUV oblastmi v řádcích a sloupcích odpovídají stupnici současných KENů, tj. 1,00; 1,20; 1,65; 2,25; 2,80; 3,50 až 5,90, přičemž však ve mzdách pro zjednodušení neuvažujeme o větším násobku než 2,25, protože by byl podle našeho názoru neúnosný, resp. těžko obhajitelný, zatímco v nemzdových nákladech stupnici naopak protahujeme o další záměrně až přehnaně vysoké násobky 10,0 a 15,0, aby bylo názorně vidět, kam až je nutné rozdíly v tomto vystupňovat, abychom se ve výsledku dobrali k současným hodnotám KENů, pokud bychom třeba chtěli, aby se mzdy příliš nelišily.

Modře jsou zvýrazněny výsledky odpovídající aktuálním proporcím (na jednoho pracovníka) v těchto třech parametrech ve VaV činnostech, které jsme pozorovali v předchozí analýze, tj. stejné mzdové náklady v NESHUV vs. SHUV (obrázky 3, 5, 7, 8 a 9), dvojnásobné nemzdové náklady v NESHUV vs. SHUV (obrázek 3) a stejná velikost nemzdových a mzdových nákladů v NESHUV (obrázek 3).⁵ KEN v NESHUV při takových proporcích vychází 1,33, ale protože se jedná o hrubý odhad, pro jistotu jsou v tabulce zvýrazněny obě nejbližší hodnoty. Nicméně bez ohledu na to, kterou z nich bychom vzali, hlavní závěr je stejný: pokud by byly proporce nákladů stejné ve výuce a VaV, výsledný KEN v NESHUV oblasti by byl za jinak stejných okolností výrazně nižší než jeho současné hodnoty.⁶

Červeně jsou pro srovnání **zvýrazněny** právě výsledky, které nejbližše odpovídají převažujícím rozdílům v současných KENech mezi NESHUV a SHUV oblastmi – mediánový KEN vychází 2,25 za celou NESHUV oblast a 1,2 za celou SHUV oblast (viz také tabulka 1), což dává poměr 1,875. Pokud by byly mzdy v obou oblastech stejné (první řádek) a stejná by byla i velikost nemzdových a mzdových nákladů v NESHUV (horní tabulka), musely by být nemzdové náklady v NESHUV patnáctkrát vyšší než ve SHUV, abychom se dopočetali takového celkového rozdílu. Pokud bychom připustili o pětinu vyšší mzdy v NESHUV než ve SHUV (druhý řádek), musely by být při stejné struktuře nákladů v NESHUV (horní tabulka) nemzdové náklady v NESHUV několikanásobně (3,5 až téměř

⁵ Jak už je uvedeno výše, protože nemáme podrobnější údaje o struktuře investičních výdajů, nedokážeme spočítat hodnotu ročních odpisů. Použijeme tudíž hrubý odhad, že hodnota ročních odpisů (na pracovníka) odpovídá dlouhodobému průměru investičních výdajů (na pracovníka), ale bez silně vybočujících let 2011 až 2015 (obrázek 3) – tyto roky jsou vynechány z důvodu, že dané investiční výdaje (převážně na výstavbu výzkumných infrastruktur) byly silně oborově koncentrovány do menšího počtu velkých projektů, a nejsou tudíž reprezentativní pro celkové srovnání. Při takovém výpočtu vychází poměr nemzdových a mzdových nákladů v NESHUV okolo 0,9 a poměr nemzdových nákladů v NESHUV vs. SHUV okolo 1,9. S ohledem na výše zmíněné vynechání let s vysokými investicemi v NESHUV oblasti tyto dva parametry zaokrouhlujeme nahoru na 1,0, resp. 2,0.

⁶ Při výše uvedených proporcích (stejná mzdy v NESHUV a SHUV a stejná velikost nemzdových a mzdových nákladů v NESHUV) nemůže KEN nikdy přesáhnout hodnotu 2,0, ať už by byl rozdíl v nemzdových nákladech mezi těmito oblastmi jakýkoliv.

5,9krát) vyšší než ve SHUV, abychom dostali tento rozdíl. I pokud by byla nákladová struktura v NESHUV oblasti výrazně vychýlená směrem k nemzdovým nákladům (dolní tabulka), musely by při podobných mzdách být nemzdové náklady pořád několikanásobně vyšší v NESHUV oproti SHUV oblasti.⁷

Samozřejmě, že pro srovnání některých studijních programů v NESHUV vs. SHUV oblastech takové poměry mohou platit a kolegové z NESHUV oblasti mohou poukázat na příklady z jejich oborů, kde to takto vychází, ale tady porovnáváme dvě velké oblasti, které dohromady tvoří celou akademickou sféru, a mezi kterými jsou v průměru (či mediánu) tak propastné rozdíly v nákladech (viz proporce ve VaV činnostech výše) vysoce nepravděpodobné.⁸ Pokud tedy nechceme připustit, že současné nastavení KENů předpokládá, a tudíž systémově ukotvuje, poměrně výrazné rozdíly ve mzdách mezi NESHUV a SHUV oblastmi (třetí a čtvrtý řádek). Jedná se o propočty, které si každý může v jakémkoliv tabulkovém procesoru velmi jednoduše vyzkoušet sám s různými parametry, aby došel ke stejným závěrům.

Další relevantní parametry, které bychom měli vzít v úvahu, ale pro které nemáme data, jsou počet studentů na vyučované hodině a počet vyučujících na studenta. Lze předpokládat, že na přednášku bude pro drtivou většinu programů stačit jeden vyučující a počet studentů bude omezen pouze kapacitou přednáškové místnosti, ale na cvičeních se tyto dva parametry mohou mezi obory významně lišit. Například v NESHUV oblasti mohou být při cvičeních třeba v laboratořích anebo v terénu nezbytné menší skupiny a případně i více vyučujících či pomocného personálu. Nicméně i tady platí, že v tomto mohou být několikanásobné rozdíly mezi jednotlivými studijními programy, ale ve vysoce agregovaných datech na úrovni celých oblastí není ani v těchto charakteristikách až tak velký rozdíl pravděpodobný.

Jelikož jsou KENy definovány jako náklady na jednoho studenta, vysoké školy mohou do určité míry nastavovat tyto parametry podle toho, jak (ne)výhodný KEN dostal jejich

⁷ V sociálních vědách vychází mediánový KEN na nejnižším stupni 1,00, takže při porovnání s NESHUV oblastí s mediánem 2,25, bychom se v červených polích v dané tabulce konkrétně pro tuto podoblast museli posunout ještě o jedno či dvě políčka dále doprava (anebo dolů).

⁸ Podle údajů MŠMT (2020) v roce 2019 (nejnovější dostupné údaje), v celém sektoru veřejných vysokých škol činily osobní náklady 57 % z celkových nákladů na hlavní činnost (včetně odpisů dlouhodobého HIM a NHIM). Nejvyšší byl tento podíl 69 % na Slezské univerzitě v Opavě a naopak nejnižší 44 % v Akademii výtvarných umění v Praze. Na univerzitách s největšími rozpočty tento podíl vždy bezpečně přesáhl polovinu celkových nákladů – Univerzita Karlova v Praze (59 %), Masarykova univerzita (54 %), České vysoké učení technické v Praze (59 %), Univerzita Palackého v Olomouci (54 %), Vysoké učení technické v Brně (58 %). Počítat s tím, že mzdy (anebo lépe řečeno osobní náklady) tvoří zhruba polovinu celkových nákladů je tudíž poměrně konzervativní, protože ve většině studijních programů patrně mají ještě větší podíl.

studijní program přidělen. Škola si může nízký KEN vynahradiť třeba většími skupinami studentů na cvičeních, než jaké by byly žádoucí, takže vlastně nižší kvalitou výuky. Naráží to na horní limit, protože v žádném studijním programu asi nelze vyučujícím nahnout na cvičení více než několik desítek studentů, i když by jich tam měl mít řekněme o polovinu méně, ale určitý manévrovací prostor v tom školy mají. Naopak v programech s relativně výhodnými KENy si školy mohou dovolit na cvičeních udržovat menší skupiny, i když by třeba mohly být větší, anebo obecně vyučovat i programy, na které se přihlásí podstatně méně studentů, než bylo plánováno.

Z toho plyne důležitá poznámka, která byla zdůrazněna již v úvodu, že současné parametry studijních programů jsou významnou měrou určovány přidělenými KENy a nikoliv naopak. V NESHUV oblasti se za výuku platí vyšší mzdy než v SHUV oblasti i proto, že studijním programům v NESHUV oblasti jsou přiděleny relativně vysoké KENy. Podobně současná velikost skupin na cvičeních je, jak argumentováno výše, do určité míry dána přiděleným KENem, nikoliv tím, co by bylo potřeba pro zajištění výuky v požadované kvalitě. Z těchto důvodů nebude možné KENy přepočítat jednoduše na základě v současné době pozorovaných parametrů studijních programů, ve kterých se odráží právě tyto KENy, nýbrž na základě vyhodnocení toho, jaké jejich parametry jsou skutečně opodstatněné (na základě vývoje trhu práce v daném oboru, expertního posouzení struktury nákladů, parametrů podobných programů v zahraničí apod.).

Závěr

Kolegové z přírodních věd s oblibou argumentují, že výuka v jejich oblasti stojí daleko více peněz než v sociálních a humanitních oborech, protože je náročná na nákup stále dražších materiálů a vybavení: „museli jsme do laboratoře koupit nový přístroj za desítky milionů korun, který stál před deseti lety polovinu“. Jenomže v sociálních a humanitních oborech má výuka také jiné než pouze mzdové náklady: musí probíhat v nějakých prostorách, ve kterých se platí i za energie, je potřeba výpočetní technika a software, udržují se knihovny a archívy, nakupují se databáze anebo sbírají primární data, provádí se terénní výzkum a organizují se experimenty ohledně chování lidí, kterým se musí za účast zaplatit. Studenti těchto oborů si rovněž potřebují praktické dovednosti vyzkoušet. Jen papír a tužka ani tady už opravdu nestačí.

Mezinárodní srovnání potvrzují, že dělat vysokoškolský výzkum v oblasti sociálních a humanitních věd je ve většině západních zemí v průměru podobně nákladné jako

v ostatních vědních oblastech. V Česku bývalo podstatně dražší dělat jiný než sociální a humanitní výzkum, a to zejména vlivem vyšších investičních výdajů a částečně i ostatních běžných výdajů, ale v posledních letech se i u nás tyto poměry začaly výrazně vyrovnávat a třeba ve mzdových výdajích na pracovníka už žádné zásadní rozdíly vidět nejsou. Nicméně v oblasti vysokoškolské výuky se pro rozdělování prostředků mezi obory pořád používají více než třicet let staré KENy, podle kterých má být výuka v přírodních vědách typicky nejméně dvakrát a často téměř až třikrát dražší než ve většině sociálních a humanitních věd. Jedná se podle všeho o anachronismus, který významně brzdí rozvoj těchto oborů.

Vysoké školy nemusí KENy přímo promítat do vnitřního rozdělování prostředků na výuku stejně jako nemusely – a někde bohužel stále platí, že nemusí – promítat bývalý tzv. „kafemlejnek“ do rozdělování prostředků na vědu. Zvláště pro velké tradiční univerzity, které pokrývají většinu oborů, je v podstatě jedno, jak jsou KENy přesně nastaveny, protože ve výsledku stejně dostanou od MŠMT na výuku velmi podobný „balík“ peněz, akorát případně spočítaný na základě jiných koeficientů. O tom, jak se tyto peníze rozdělí uvnitř rozhodují už zcela nezávisle vysokoškolské senáty. Nikde není napsáno, že si tyto peníze nemohou vysoké školy vnitřně přerozdělit podle sebe na základě vlastních kritérií, priorit a strategií. Žehrat na to, že o tom rozhodují KENy z MŠMT, zavání v kontextu multioborových univerzit až alibismem.

Zároveň se však MŠMT nemůže zříkat odpovědnosti za to, že mezi vysoké školy do značné míry rozděluje institucionální dotaci na výuku podle zastaralých KENů, na základě argumentu, že „o rozdělení peněz na mzdy svých pracovníků rozhodují univerzity samy“ (Český rozhlas 2023). Pro oborově vyhraněné vysoké školy, jako Vysoká škola chemicko-technologická v Praze anebo Vysoká škola ekonomická v Praze, je ostatně oborové nastavení KENů určující i pro celkovou výši dotace, kterou dostanou. MŠMT nemůže rozhodující část této dotace rozdělovat podle třicet let starých koeficientů, které mohou být již zcela mimo současnou realitu, a tvářit se u toho, že je všechno v pořádku. Jak dlouho MŠMT plánuje, že s námi tyto KENy ještě zůstanou? Dalších deset, dvacet či třicet let anebo snad navždy?

Jedna z námitek proti výše uvedeným úvahám může spočívat v tom, že nezanedbatelnou část výuky přece zajišťují doktorandi, kterým se vyplácí stipendium, takže podíl mezd na celkových nákladech na výuku může být ve skutečnosti podstatně menší než poloviční. Jaký podíl mají náklady práce, ať už měřené a placené jakkoliv, na výuce skutečně přesně

nevíme. Nicméně i za práci doktorandů se musí platit, akorát z jiné položky rozpočtu, případně náklady na větší rozsah výuky, než by možná měli dělat, nesou sami doktorandi v podobě pomalejšího pokroku v disertaci anebo obecně toho, čemu ekonomové říkají náklady obětované příležitosti. Každopádně připravovaná reforma doktorského studia, jejíž očekávaným výsledkem má být zvýšení doktorských stipendií a zároveň významný pokles počtu doktorandů, právě tuto diskrepanci výrazně omezí, protože doktorandy už nebude tak jednoduché používat jako záplatu v podfinancovaném systému v podobě levné pracovní síly na výuku.

Závěrem je třeba si přiznat, že i stále vlivem dědictví devastace během komunismu, české společenské a humanitní vědy jako celek – čest výjimkám, kterých je sice stále více, ale pořád málo – zaostávají za úrovní západních zemí, takže požadavek na jejich systémové zrovnoprávnění ve vztahu k přece jenom mezinárodně konkurenceschopnějším přírodním vědám, může znít troufale. Nicméně toto je diskuse typu, jestli má být první slepice nebo vejce. Pokud chceme, aby se sociální a humanitní obory zvedly na západní úroveň, nemůžeme je „dusit“ skrze nevýhodné KENy s tím, že si více nezaslouží, právě protože zaostávají. Požadavky na reformy, větší prostor mladé generaci se zkušenostmi ze západu a následně generační výměnu jsou na místě, ale dokud tyto KENy nenarovnáme, nebudou se naše talenty v těchto oborech vracet, ale naopak dále utíkat za lepším jinam a možná vlivem současné inflační vlny a dalšího skokového propadu reálných mezd nenávratně zmizí i těch pár výjimek, které doposud dokázaly držet svoji výuku a výzkum na mezinárodní úrovni.

Reference

Asociace děkanů filozofických fakult (2022) Asociace děkanů filozofických fakult ČR se připojila k „Výzvě na podporu humanitních a sociálně vědních oborů“ a vyzývá MŠMT a reprezentace vysokých škol k řešení nerovných platových podmínek akademických pracovníků filozofických fakult. 1. 12. 2022. <https://dekaniff.cz/2022/12/01/asociace-dekanu-filozofickych-fakult-cr-se-pripojila-k-vyzve-na-podporu-humanitnich-a-socialne-vednich-oboru-a-vyzyva-msmt-a-reprezentace-vysokych-skol-k-reseni-nerovnych-platovych-p/>

AV ČR (2023) Společné usnesení ředitelů a ředitelek pracovišť Akademie věd České republiky z oblasti humanitních a společenských věd. 13. 2. 2023. <http://www.eu.avcr.cz/cs/aktuality/Spolecne-usneseni-reditelek-a-reditelu-pracovist-Akademie-ved-CR/>

Český rozhlas (2023) ‚Roste silná nespokojenost.‘ Humanitní a sociálně vědní akademici zvažují stávkou za zvýšení platů. 3. 2. 2023. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cesko-skolstvi-univerzity-stavka-mzdy_2302031449_bko

Eurostat (2023) Science, technology, digital society. Eurostat, Luxemburg, <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (staženo dne 3. 3. 2023)

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci (2022) Výzva na podporu humanitních a sociálněvědních oborů. 22. 6. 2023. https://www.petice.com/vyzva_na_podporu_humanitnich_a_socialnvednich_obor

ČSÚ (2023) Ukazatele výzkumu a vývoje za vysokoškolský sektor České republiky v letech 2005–2021. Český statistický úřad, Praha, https://www.czso.cz/csu/czso/statistika_vyzkumu_a_vyvoje (staženo dne 3. 3. 2023)

MŠMT (2020) Statistická ročenka školství – Soubor ekonomických ukazatelů 2019. <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-soubor-ekonomickych-ukazatelu-13>

MŠMT (2023a) Financování vysokých škol. <https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/financovani-vysokych-skol-1>

MŠMT (2023b) Statistická ročenka školství – Zaměstnanci a mzdové prostředky (různé vydání z let 2012 až 2023). <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statistickerockenky-skolstvi-zamestnanci-a-mzdove-prostredky>

MŠMT (2023c) Základy statistiky vysokých škol 2001 až 2022 – Koeficient ekonomické náročnosti. <https://statis.msmt.cz/statistikyvs/finance/ken.aspx>

OECD (2015) Frascati Manual 2015: Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development.

Vysokoškolský odborový svaz (2023) Odbory vysokých škol varují před odlivem akademických a vědeckých pracovníků. 27. 2. 2023. <https://vysokoskolskeodbory.cz/2023/02/27/odbory-vysokych-skol-varuji-pred-odlivem-akademickych-a-vedeckychpracovniku/>

Předchozí studie IDEA

2023

Are Subsidies to Business R&D Effective? Regression Discontinuity Evidence from the TA CR ALFA Programme. Matěj Bajgar, Martin Srholec, květen 2023 [▶](#)

Generace X a Y očima dat: Když byli rodiče mladí jako my. Eva Peňázová, Michal Šoltés, květen 2023 [▶](#)

(Ne)zvyšování sociálních dávek v letech 2012–2023: přehled. Petr Janský, Daniel Kolář, duben 2023 [▶](#)

Vývoj postojů české veřejnosti k válečným uprchlíkům z Ukrajiny. Daniel Münich, Tomáš Protivínský, únor 2023 [▶](#)

Pandemie a očekávání rodičů ohledně návratnosti investic do vzdělávání dětí. Václav Korběl, únor 2023 [▶](#)

Ruce a mozky českých žen stále nevyužity. Jakub Grossmann, Daniel Münich, leden 2023 [▶](#)

2022

Vliv zvýšení rodičovského příspěvku na participaci žen na trhu práce. Jakub Grossmann, Filip Pertold, Michal Šoltés, Matěj Šarboch, Lucie Zapletalová, listopad 2022 [▶](#)

Nárůst cen energií a zvýšení příspěvku na bydlení v lednu 2022: Pomohlo to? Filip Pertold, Petr Pleticha, září 2022 [▶](#)

Platy učitelů v roce 2021: vrchol dosažen a co dál? Daniel Münich, Vladimír Smolka, srpen 2022 [▶](#)

Kompenzace ztráty příjmů v pandemii covid-19: vítězové a poražení. Klára Kalíšková, Lucie Zapletalová, srpen 2022 [▶](#)

Rozdíly v přísnosti známkování žáků a dopady na vzdělanostní aspirace. Daniel Münich, Tomáš Protivínský, červen 2022 [▶](#)

Chudoba a sociální dávky v sociálně vyloučených lokalitách. Miroslava Federičová, Klára Kalíšková, Lucie Zapletalová, červen 2022 [▶](#)

Dlouhodobá dědictví osvobození Sudet Rudou a americkou armádou. Jakub Grossmann, Štěpán Jurajda, květen 2022 [▶](#)

Odchody z učitelské profese v Evropě. Miroslava Federičová, Filip Pertold, březen 2022 [▶](#)

Intenzita používání vyučovacích metod učiteli a jejich vztah s výsledky vzdělávání. Václav Korběl, březen 2022 [▶](#)

Spočítali jsme za vás: Dopady zrušení superhrubé mzdy, snížení odvodů na sociální pojištění a zavedení daňových prázdnin. Klára Kalíšková, Michal Šoltés, leden 2022 [↗](#)

Nárůst o 395 miliard Kč oproti roku 2019: Kam směřoval první návrh výdajů státního rozpočtu na rok 2022. Daniel Kolář, Petr Janský, leden 2022 [↗](#)

Státní zaměstnanci a úředníci: kde pracují a za kolik? Daniel Bartušek, Petr Bouchal, Petr Janský, leden 2022 [↗](#)

Nemocenské pojištění: co způsobilo zavedení karenční doby? Jakub Grossmann, Lucie Zapletalová, leden 2022 [↗](#)

Studie z předchozích let jsou k dispozici na:

<https://idea.cerge-ei.cz/vystupy/studie>

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy, CERGE.

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i. as well as the Charles University, Center for Economic Research and Graduate Education.

Rozdíly nákladnosti vysokoškolského výzkumu mezi vědními oblastmi:
Jak moc se liší od „KENŮ“ ve výuce?

Studie 8/2023

© Martin Srholec

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2023

ISBN 978-80-7344-677-2 (Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.)

Zaujala vás tato studie?

Podpořte nezávislý akademický výzkum
dopadů veřejných politik ČR
a přispějte na naši činnost,
abychom mohli napsat další.

Rozdíly nákladnosti vysokoškolského výzkumu mezi vědními oblastmi:
Jak moc se liší od „KENů“ ve výuce?

Studie Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA)

O IDEA

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) je nezávislý think-tank zaměřující se na analýzu, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik. Doporučení IDEA vychází z analýz založených na faktech, datech, jejich nestranné interpretaci a moderní ekonomické teorii.

IDEA je think-tank Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. a vznikla z iniciativy a pod vedením prof. Jana Švejnara. Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i. (NHÚ – angl. zkratka EI) tvoří společné akademické pracoviště CERGE-EI spolu s Centrem pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy (anglická zkratka CERGE).

Principy fungování IDEA

1. Vytváření shody na základě intelektuální otevřenosti – přijímání volné soutěže myšlenek, otevřenost podnětům z různých částí světa, přehodnocování existujících stanovisek vzhledem k novým výzvám.
2. Využívání nejvhodnějších teoretických a praktických poznatků – snaha o rozvinutí postupů na základě nejlepších teoretických i praktických poznatků (z České republiky i ze zahraničí).
3. Zaměření aktivit na vytvoření efektivní politiky a strategie České republiky – doplňovat akademické instituce vytvářením podkladů efektivním a operativním způsobem.

Pokud chcete dostávat do své emailové schránky informace o připravovaných studiích a akcích IDEA, napište nám na

idea@cerge-ei.cz

About IDEA

The Institute for Democracy and Economic Analysis (IDEA) is an independent think tank focusing on policy-relevant research and recommendations. IDEA recommendations are based on high quality data, objective evidence-based analysis, and the latest economic theories.

IDEA is a think tank at the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences and is led by its founder, Prof. Jan Švejnar. The Economics Institute (EI) of the Czech Academy of Sciences forms part of a joint workplace, CERGE-EI, together with the Center for Economic Research and Graduate Education of the Charles University (CERGE).

IDEA's Working Principles

1. We build consensus on the basis of intellectual openness – we believe in a free competition of ideas, are open to initiatives from various parts of the world, and constantly review existing opinions in the light of new challenges.
2. We make use of the most appropriate theoretical and empirical findings, and strive to develop methods based on the best theoretical and practical knowledge (both from the Czech Republic and from abroad).
3. We focus on creating effective policy and strategy for the Czech Republic, complementing academic institutions by producing materials in a constructive, practical format.

If you would like to receive regular information about the latest IDEA studies and events please subscribe to our mailing list by contacting

idea@cerge-ei.cz

PROJEKT NÁRODOHOSPODÁŘSKÉHO ÚSTAVU AKADEMIE VĚD ČR

<http://idea.cerge-ei.cz>